

HÖGSKOLAN
I GÄVLE

AKADEMIN FÖR HÄLSA OCH ARBETSLIV
Avdelningen för socialt arbete och psykologi

”Det var hon som bestämde om jag skulle andas eller inte.”

Mäns erfarenheter av kvinnors våld i nära relationer.

Madeleine Högsander & Sanna Sandin

2012

Examensarbete, kandidatnivå, 15 hp

Sociologi

Socionomprogrammet

Handledare: My Lilja

Examinator: Stig Elofsson

Sammanfattning

Syftet med denna studie var att generera ökad förståelse för hur ett urval heterosexuella män som har blivit utsatta för våld av sin partner upplever att våldet påverkat dem. För att uppfylla detta syfte använde vi oss av semistrukturerade intervjuer som spelades in, transkriberades och kodades och därefter analyserades med hjälp av tidigare forskning på området, maskulinitetsteori, teorin om det ideala offret samt hermeneutisk meningstolkning. Resultaten från vår studie visade att informanterna upplevde ångest, självskadetankar, rädsla och skuld- och skamkänslor. Skamkänslorna var relaterade till den manliga identiteten och skador på denna, genererade av erfarenheten av att vara offer för en kvinnlig förövare. Männerna upplevde också att samhället varken ville eller kunde hjälpa dem. Resultaten indikerade att män som utsätts för partnervåld av kvinnor kan drabbas hårt psykiskt, att föreställningar om ”manlighet” riskerar att bidra till deras dåliga psykiska mående, samt att myndigheter behöver bli bättre på att möta dessa män.

Nyckelord: Genus, partnervåld, kvinnors våld, män som offer, maskulinitet.

Abstract

The purpose of this essay was to contribute to an improvement in knowledge of the experiences of a selection of heterosexual men regarding female violence in intimate partner relationships and its consequences. In order to fulfill this purpose we used semi structured interviews which were recorded, transcribed, coded and thereafter analyzed using previous research in this field, masculinity theory, the theory of the ideal victim and hermeneutics. The central findings in our study were that the men experienced anxiety, fear, thoughts of harming themselves, guilt and shame as results of the violence. The shame was linked to their male identity. They also experienced a lack of willingness and ability to help from government agencies. These findings indicated, among other things, that government agencies need to improve their strategies in order to help men who are victims of violence from a female partner.

Keywords: Gender, intimate partner violence, female violence, male victims, masculinity.

Förord

Denna studie är ett examensarbete skriven av två studenter på Socionomprogrammet vid Högskolan i Gävle. Vi vill tacka de män som vi har fått intervjua. Utan deras deltagande hade studien ej gått att genomföra. Dessa män har genom att berätta om känsliga händelser i sina liv bidragit med betydelsefull information för att sprida kunskap om en viktig och ofta förbisedd del av problemet våld i nära relationer. Vi vill också tacka de mansjourer som har bistått oss genom att förmedla kontakt med männen. Slutligen vill vi även tacka vår handledare My Lilja för gott stöd och värdefull feedback under arbetets gång.

Madeleine Högsander & Sanna Sandin.

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1. Syfte	2
1.2. Frågeställningar	2
1.3. Relevans för socialt arbete	2
1.4. Uppsatsens disposition	2
1.5. Avgränsningar	3
1.6. Begreppsförklaringar	3
2. Tidigare forskning	4
2.1. Kvinnors våld mot män i nära relationer	4
2.2. Våldets konsekvenser	6
2.3. Omgivningens bemötande	7
2.4. Män som offer för partnervåld	8
3. Teoretiska utgångspunkter	10
3.1. Teorin om det idealiska offret	10
3.2. Maskulinitetsteori	11
4. Metod	12
4.1. Förförståelse	13
4.2. Hermeneutik	13
4.3. Forskningsdesign	14
4.4. Tillvägagångssätt	14
4.4.1. Urval av litteratur	14
4.4.2. Urval inför intervju	15
4.4.3. Studiens genomförande	16
4.5. Analysverktyg	17
4.6. Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet	17
4.7. Etiska ställningstaganden	18
5. Resultat och analys	19
5.1. Presentation av intervjupersonerna	19
5.2. Relationen	20
5.3. Våldet	22
5.4. Våldets konsekvenser	25
5.5. Omgivningens agerande	26

5.6. Teoriansknytning	29
5.6.1. Det idealiska offret	29
5.6.2. Maskulinitetsteori	30
5.7. Sammanfattning	32
6. Diskussion	34
6.1. Diskussion av slutsatser	34
6.2. Metoddiskussion	37
6.3. Förslag till vidare forskning	38
7. Referenslista	39
Bilaga 1. Intervjuguide	41
Bilaga 2. Brev till mansjourer	44

1. Inledning

Sedan flera decennier har partnervåld mot kvinnor uppmärksammats som ett betydelsefullt samhällsproblem (Hradilova Selin, 2009, s. 10). Det motsatta, partnervåld av kvinnor, genererar dock liten uppmärksamhet och är praktiskt taget frånvarande i den offentliga debatten om våld i nära relationer. Kvinnors våld mot män omgärdas av tystnad inom politik och media, trots att vissa studier visar att män är utsatta för våld från kvinnliga partners i samma utsträckning som kvinnor är utsatta för våld av manliga partners (Ibid., s. 14f). George (1994 s. 141) redovisar resultat från en undersökning som visar att tre gånger så många kvinnor som män vid tillfrågning medger att de har slagit sin partner, vilket skulle kunna bero på vad han beskriver som samhällets accepterande av våld som riktas från kvinnor mot män (Ibid., s. 147). Detta väckte vår nyfikenhet. Vi blev intresserade av anledningarna till att kvinnors våld mot män inte tycks betraktas som något samhällsproblem. Vi ställde oss även frågan om vilken eventuell påverkan det bristande samhälleliga intresset för kvinnors våld mot män har på upplevelsen av möjlighet till stöd och hjälp för de män som drabbas av detta våld.

Forskningen inom området visar bland annat att kvinnors partnervåld som regel är mindre grovt och inte ger lika allvarliga skador som mäns våld mot kvinnor (Straus, 2005, s. 67). Det finns dock även studier som till viss del indikerar motsatsen, att kvinnor kan vara och ofta är lika brutala eller brutalare än män i utövandet av våld (Kelly, 2003, s. 799). Sogn & Hjemdal (2011, s. 39) skriver att de män som utsätts för relationsvåld av kvinnor själva bidrar till tystnaden som omgärdar detta våld. En förklaring kan vara att de upplever det som så skamfullt att vara utsatt för våld av en kvinna och att det blir oerhört svårt att tala om det (Ibid., s. 6). Detta bidrog till att vi blev intresserade av vilken eventuell effekt föreställningar om ”manligt” och ”kvinnligt” har på mäns upplevelser av att vara offer för en kvinnas våld.

I denna studie kommer vi att behandla kvinnors partnervåld mot män, konsekvenser av detta våld samt omgivningens reaktioner på det. Fokus ligger på vad män som upplevt kvinnors partnervåld har att berätta om detta. Därför har vi valt att genomföra en kvalitativ intervjustudie. I analysen av studiens resultat kommer vi att stödja oss på tidigare forskning på området samt använda teorin om det idealiska offret och maskulinitetsteori som analysverktyg. Inom den tidigare forskningen om kvinnors relationsvåld mot män finns mycket få berättelser från män som upplevt detta våld. Vi har därför valt att studera sådana berättelser. Vår förhoppning är att vår studie därmed blir ett värdefullt bidrag till forskningsfältet.

1.1. Syfte

Syftet med denna studie är att generera ökad förståelse för hur ett urval heterosexuella män som har blivit utsatta för våld av sin partner upplever att våldet påverkat dem.

1.2. Frågeställningar

Hur beskriver dessa män att våldet påverkat dem psykiskt?

Hur beskriver männen att våldet har påverkat deras sociala identitet som män?

Hur upplever männen, i de fall där de har berättat eller sökt hjälp, att omgivningen har reagerat och bemött dem?

1.3. Relevans för socialt arbete

Att leva i en våldsam relation skapar utsatthet med konsekvenser i form av exempelvis dåligt psykiskt mående, social isolering och fysiska skador. De män som drabbas av detta kan ha behov av hjälpinsatser från samhället, exempelvis från kuratorer och socialtjänst. Inte sällan finns det även ytterligare problematik inblandad i relationer där partnervåld förekommer så som missbruk, psykisk ohälsa och vårdnadstvist gällande barn. Detta gör det troligt att vi som socionomer kommer i kontakt med dessa män även om de inte söker hjälp specifikt för våldet. Uppmärksammande av partnervåld riktat mot män och förståelse för hur utsatta män upplever sin situation kan bidra till att de blir tagna på allvar och få den hjälp de behöver, bland annat inom det sociala arbetets sfär.

1.4. Uppsatsens disposition

Vår uppsats disponeras som följer: I det inledande kapitlet presenteras syfte, frågeställningar, relevans för socialt arbete, uppsatsens disposition, avgränsningar samt förklaring av centrala begrepp. I kapitel två redogör vi för den tidigare forskning som vi har använt oss av i vårt arbete. I kapitel tre presenteras de teorier som vi har arbetat utifrån. I kapitel fyra redogör vi för den metod vi har använt. Där finns vår förförståelse, vetenskapsfilosofiska utgångspunkt och forskningsdesign beskrivet. Vi beskriver även vårt tillvägagångssätt och våra analysverktyg. Uppsatsens validitet och reliabilitet diskuteras och slutligen redogör vi för våra etiska ställningstaganden. Kapitel fem innehåller resultatredovisning samt vår analys av empirin. Denna inleds med en kort presentation av intervjupersonerna. Därpå följer analysen, med varje tema var för sig samt empirin knuten till teorin. Kapitlet avslutas med en sammanfattning. I kapitel sex får vi en avslutande diskussion om våra slutsatser samt metoddiskussion. Slutligen lägger vi fram förslag till vidare forskning.

1.5. Avgränsningar

Denna uppsats behandlar enbart ämnet partnervåld riktat mot män i heterosexuella relationer, den berör inte ämnet partnervåld riktat mot kvinnor. Den avhandlar vuxna män som blivit utsatta för fysiskt och/eller psykiskt våld av en kvinnlig partner som de har varit i en kärleksrelation med. Tonvikten har inte legat på sammanhang så som exempelvis drog- eller alkoholmissbruk, andra sociala problem, etnisk bakgrund, religion etcetera. Tonvikten i uppsatsen ligger på männens egna upplevelser av våldet och hur detta påverkat dem psykiskt med särskilt fokus på hur det har påverkat deras sociala identitet och självbild som män. I uppsatsen fokuserar vi också männens upplevelser av bemötande från omgivningen i form av framför allt olika hjälpinstanser så som socialtjänst, polis etcetera. Uppsatsen undersöker inte riskfaktorer för eller orsaker till våldet, den belyser inte heller vilka hjälpbehov männen faktiskt har eller vilken hjälp som finns att få i samhället i dag. Vi har avgränsat uppsatsen på detta vis med hänsyn till de aktuella tids- och omfångsbegränsningarna.

1.6. Begreppsförklaringar

Vi redogör här nedan för innebörden i några centrala begrepp som används i uppsatsen. Detta eftersom det saknas givna och alltid gällande definitioner av dessa begrepp, och de därför riskerar att orsaka förvirring om man inte klargör vad man lägger för innebörd i dem.

Feminism. Vår definition är: Social rörelse för jämställdhet mellan kvinnor och män.

Genus. Vi definierar termen genus som de sociala och kulturella konstruktioner som tillskrivs den fysiska kroppen. Genus innebär en möjlighet att se hur människor formas till man och kvinna samt hur dessa formeringar är och blir bärande inom både kultur, ekonomi och politik (Hirdman, 2001, s. 11).

Offer. Begreppet offer syftar i vårt arbete till en person som är eller har varit utsatt för brott och/eller övergrepp av något slag. Christies begrepp ”det idealiska offret” förklaras i kapitel 3.1.

Patriarkat. Patriarkat/patriarkala maktstrukturer kan definieras som sociala system inom vilka män är överordnade kvinnor (Sveriges kommuner & landsting, 2006, s. 19).

Relation. Vår definition av termen relation är ett känslomässigt och sexuellt sambo- eller särbo-förhållande mellan två personer.

Social identitet. Den sociala identiteten är den del av identiteten som har sitt ursprung i den enskildes kunskap om och känslor för den grupp tillhörighet han eller hon delar med andra (Smith & Mackie, 2007, s. 189). I vår studie handlar det specifikt om intervjupersonernas identitet som medlemmar i gruppen män.

Våld. Isdal (2011, s. 33) definierar våld som fysiskt, psykiskt, sexuellt, materiellt samt latent. Han skriver: ”Våld är varje handling riktad mot en annan person, som genom att denna handling skadar, smärtar, skrämmer eller kränker, får denna person att göra något mot sin vilja eller avstå från att göra något som den vill” (Ibid., s. 34). *Fysiskt våld* kan exempelvis yttra sig genom knuffar, sparkar, slag, fasthållningar samt användandet av vapen (Ibid, s. 41). Exempel på *psykiskt våld* är hot, degraderande, förnedring, kontroll, utagerande svartsjuka, isolering samt emotionellt våld (Ibid., s. 47). *Sexuellt våld* sträcker sig från sexuella trakasserier och påtryckningar till våldtäkt och sexuell tortyr (Ibid., s. 43). *Materiellt våld* riktas mot ting med syfte att skrämma eller kränka den våldsutsatta (Ibid., s. 45). *Latent våld* kan förklaras som våld som ett konstant närvarande möjligt hot som påverkar den utsatta personens beteende i en våldsam relation (Ibid., s. 64).

2. Tidigare forskning

I detta kapitel kommer vi att presentera tidigare forskning som är relevant för vår studie, både svensk och internationell sådan. Forskningen behandlar kvinnors våld mot män i relationer samt belyser områden kopplade till uppsatsens syfte och frågeställningar. Som framkommer i vår redogörelse för tidigare forskning, visar olika studier olika resultat gällande omfattningen på mäns utsatthet för våld i nära relationer. Detta kan delvis bero på att olika definitioner av våld har använts i olika studier. En annan aspekt som påverkar resultatbilden är studiens inriktning. Om studien fokuserar på konfliktlösning visar den högre andel utsatta män än om studien fokuserar på våld eller brott (Hradilova Selin, 2009, s. 14).

2.1. Kvinnors våld mot män i nära relationer

En betydande del av forskningen om partnervåld där tonvikten ligger på partnervåldets utformning är koncentrerad på mäns våld mot kvinnor. Ofta utelämnas kvinnors våld mot män

helt. I studierna utförda av George (1994), Kelly (2003) och Straus (2011) är emellertid även kvinnors partnervåld inkluderat. Våldet beskrivs och resoneras kring med utgångspunkt i flera olika forskares resultat. Detta anser vi motiverar användningen av dessa studier i vårt arbete med denna uppsats.

Straus litteraturstudie av könssymmetri gällande förekomsten av partnervåld är intressant då han i den redovisar forskning från flera studier om partnervåld. Många av dessa visar att kvinnor utövar psykiskt våld i samma utsträckning som män. Detta motsäger den rådande föreställningen att partnervåld orsakas av det patriarkala samhällssystemet som berättigar män att använda psykiskt våld för att bibehålla den dominanta rollen i förhållandet mellan man och kvinna (Straus, 2011, s. 280). Straus redovisar forskning som inte stödjer den vanligt förekommande tesen om att kvinnors våld mot män handlar om självförsvar. I motsats till detta är det i själva verket ofta kvinnan som initierar våldet (Ibid., s. 283). De sammantagna resultaten från de studier som Kelly (2003) baserar sin artikel på korrelerar väl med den forskning Straus redovisar. De visar att det inte finns någon signifikant skillnad mellan män och kvinnor ifråga om våldsanvändning inom ramen för parrelationen. Kvinnor är lika ofta som män förövare (Kelly, 2003, s. 795ff). De använder grovt våld i ungefär samma utsträckning som män och använder våld lika frekvent eller till och med mer frekvent än män (Ibid., s. 797, 799). En jämförelse av studierna genomförda 1975, 1985 och 1992 visade dessutom att medan mäns användning av grovt våld har minskat kraftigt (med ca 50 procent mellan 1975 och 1992) fortsätter kvinnors användning av grovt våld ligga på samma nivå (Ibid., s. 800).

George (1994) beskriver i sin artikel flera studier i vilka partnervåld är det undersökta fenomenet, och där även kvinnors partnervåld mot män har inkluderats. En sådan studie som han refererar till genomfördes av Straus och Gelles (1986). Resultaten från denna indikerar att kvinnor utövar lättare misshandel mot sina manliga partners i aningen högre utsträckning än män gör mot sina kvinnliga partners (George, 1994, s. 139). Studien visar också att det i förhållanden där båda parter är våldsamma är nästan lika vanligt att kvinnor är ansvariga för det första slaget som att män är det (Ibid., s. 140). Ifråga om grövre våld som kan leda till skador och bestående men är det dock sex till sju gånger vanligare att förövaren, den som utövar våldet, är man (Ibid.). George påpekar emellertid att det finns studier som indikerar motsatsen, att kvinnors partnervåld oftare än mäns partnervåld leder till skador och bestående men (Ibid., s. 143f). Detta eftersom kvinnor tenderar att kompensera sitt fysiskt styrkemässiga

underläge genom användning av vapen, vanligtvis föremål som hör till hushållet (George, 1994, s. 143f). En studie av McLeod baserad på 6200 fall av partnervåld som George beskriver visar exempelvis att 75 procent av de våldsamma kvinnorna använde vapen i sina attacker, medan endast 25 procent av de våldsamma männen gjorde detsamma (Ibid.).

2.2. Våldets konsekvenser

Nasjonalt kunnskapssenter om vold & traumatisk stress har på uppdrag av den Norska regeringen genomfört en undersökning av våld mot män i nära relationer (Sogn & Hjemdal, 2011, s. 3). Rapporten som togs fram består av två delar, en kunskapsöversikt och en pilotstudie. Kunskapsöversikten baseras på en genomgång av norsk och internationell forskning på området (Ibid.). Kunskapsöversikten är intressant för oss, dels på grund av att det är den enda kunskapsöversikt som vi har hittat som berör vårt syfte och dels eftersom den täcker in flera för oss relevanta områden. Den är gjord utifrån mäns utsatthet för våld i nära relationer ur ett genusperspektiv (Ibid., s. 14), vilket även vårt arbete är. Ett av temana i rapporten är de konsekvenser våldet ger. Kunskapsöversikten tyder på att män utsätts för en betydande del av det våld som utspelas inom parrelationer och mellan tidigare partners (Sogn & Hjemdal, 2011, s. 6). Ett flertal studier redovisade i översikten visar att män som är utsatta för våld i nära relation riskerar olika typer av negativ påverkan på sin psykiska hälsa (Ibid., s. 36). Psykiska konsekvenser som nämns är depression, skam, rädsla, stress och maktlöshet (Ibid., s. 36f). Kunskapsöversikten visar också att män som utsätts för våld av en kvinna inte enbart upplever hot mot den egna personen, utan även ifrågasättande av maskuliniteten och hot mot den manliga könsidentiteten (Ibid., s. 8).

Pilotstudien bygger på kvalitativt material inhämtat via 13 stycken intervjuer med berörd personal vid olika hjälpinstanser i Norge, exempelvis resurscenter för män och kriscenter (Sogn & Hjemdal, 2011, s. 3, 41). Rapporten är relevant för vårt arbete då den, så vitt vi funnit, är den enda studien i sitt slag gjord i Norden. Studien har en bredare målgrupp där nära relationer inte enbart begränsas till kärleksrelationer med en kvinnlig partner. Vi anser dock att studien trots detta är intressant. Dels med anledning av att specifika data för män som varit utsatta för våld av en kvinnlig partner redovisas och dels eftersom hela fenomenet våldsutsatta män i nära relationer är intressant och närliggande vårt fokus. Antalet män som sökt hjälp på grund av våld från kvinnlig partner är också hos flera av hjälpinstanserna relativt högt i förhållande till övriga hjälpsökande våldsutsatta män (Ibid., s. 56, 59). Studien visar att män

sällan uppsöker hjälpapparaten på grund av det våld de blivit utsatta för. De misstänkta orsakerna till detta är flera. Exempelvis framkommer att män är rädda för att själva bli beskyllda för våldet samt för att inte bli trodda (Sogn & Hjemdal, 2011, s. 86f). En av de mest framträdande konsekvenserna av våldet är skam, kopplat till den manliga identiteten och en förväntan om att som man kunna hantera situationen på egen hand (Ibid., s. 88). Även rädsla, ångest, oro över vad som ska hända med barnen samt oro över vad som kommer ske i en eventuell rättsprocess är konsekvenser som framkommer (Ibid., s. 88f).

Straus beskriver flera studier som tyder på att en konsekvens av kvinnors våld mot män är att risken ökar för att kvinnorna själva ska bli utsatta för våld. Han menar att den starkaste förutsägande faktorn för att en kvinna ska bli utsatt för partnervåld är att hon själv är våldsam (Straus, 2011, s. 286). Psykisk aggression samt mildt våld från kvinnor tenderar att väcka gensvar i form av vedergällning och ett våld från båda parter som trappas upp (Ibid.). Således skapar detta till synes milda våld en grogrund för grövre våld. Skaderisken och sannolikheten att våldet fortgår och blir grövre ökar då båda parter är våldsamma (Ibid., s. 284).

2.3. Omgivningens bemötande

Brottsförebyggande rådet (BRÅ) har genomfört flera studier om relationsvåld. Endast två av dessa, publicerade 2009 och 2010, berör relationsvåld riktat mot en man från en kvinna. Studien från 2010 avhandlar brottsoffers kontakter med rättsväsendet och är baserad på Nationella trygghetsundersökningen (NTU) 2006-2008 samt fokusgruppsintervjuer. Den fokusgrupp som är relevant för vårt arbete bestod av fyra män som varit utsatta för relationsvåld av en tidigare hustru eller sambo (Blixt et al., 2010, s. 52). Samtliga män hade varit utsatta för fysiskt våld. Dessutom uppgav en del av dem att de hade blivit psykiskt misshandlade genom hot, trakasserier och andra former av övergrepp (Ibid.). Enligt NTU uppger endast ett fåtal män, 56 stycken, motsvarande 0,3 procent av samtliga informanter, att de varit utsatta för våld i sin relation under ett år (Ibid., s. 51). Det är oklart om det låga antalet är ett resultat av att förekomsten verkligen är så låg eller om det beror på att svaren speglar att männen inte ser sig själva som offer (Ibid.). Rapporten har relevans på grund av att NTU bland annat undersöker ämnet relationsvåld. Undersökningen har ett stort urval vilket gör att man kan dra generella slutsatser om våldsutsattas upplevelser. NTU är dock genomförd via telefonintervjuer (Ibid., s. 12), vilket riskerar att bidra till ett stort mörkertal

eftersom partnervåld är ett känsligt ämne och förövaren dessutom kan vara i samma bostad som offret vid intervjutillfället.

Data från NTU visar att män som drabbas av relationsvåld har ett signifikant lägre förtroende för rättsväsendet i jämförelse med både kvinnor och med män som har drabbats av annan typ av våld (Blixt et al., 2010, s. 51). Det går dock inte att avgöra om detta har någon koppling till kön (Ibid.). Män uppger att de i lägre grad än kvinnor blivit erbjudna hjälp. I 29% av händelserna har män varit i behov av stöd och hjälp som inte fanns att tillgå (Ibid., s. 51). Att män utsatta för relationsvåld inte motsvarar föreställningarna om ett typiskt brottsoffer ger sannolikt flera konsekvenser, bland annat svårigheter för männen att prata om eller anmäla det (Ibid.). Deltagarna i intervjun har en bristande tilltro till rättsväsendet och menar att de inte blivit tagna på allvar på grund av att de är män (Ibid.). Alla upplevde att de inte blev lyssnade till och vissa att rättsväsendet till och med försökte tysta ned händelsen (Ibid., s. 58). Männen upplever att socialtjänsten inte har givit dem någon hjälp eller till och med motarbetat dem (Ibid., s. 57). Bristande tilltro är dock inte den enda anledningen till att män väljer att avstå från att anmäla det våld de blir utsatta för, det finns också en rädsla för att de ska förlora vårdnaden om sina barn (Ibid.).

2.4. Män som offer för partnervåld

Kelly (2003) behandlar i sin artikel den feministiska förståelsen av partnervåld samt vilka konsekvenser denna ger. Artikeln bygger på kvalitativ forskning i form av sju skilda studier utförda i USA med intervju som metod (Ibid., s. 796ff). De studier som Kelly hänvisar till är utförda av olika forskarteam med fokus på familjevåld, bland annat ”*The family research laboratory*” och ”*The family violence research laboratory*” (Ibid., s. 797ff). Studierna genomfördes under 70-, 80- och 90-talet (Ibid., s. 794, 797, 799). Urvalet var stort, tusentals par intervjuades i varje studie (se exempelvis s. 797). Målgruppen för intervjuerna var människor som lever i parrelationer och forskarna ställde frågor rörande förekomsten av konflikter i familjen, våld i relationen, samt i de fall där våld förekom, om dess utformning, omfattning och konsekvenser. Dessa frågeställningar är intressanta för oss eftersom de tangerar våra egna. Artikeln som helhet är intressant, då den berör hur föreställningar om femininitet och maskulinitet påverkar samhällets syn på partnervåld.

Resultaten från de studier som Kelly redogör för i sin artikel väckte stor uppmärksamhet och mycket motstånd (2003, s. 801). Kritiken mot dem uttrycktes genom personliga attacker på forskarna, genom attacker på studiernas kvalitet i form av validitet, samt genom ett uttalat försvar för kvinnors våld mot män (Ibid.). Kelly bemöter den sist nämnda kritiken bland annat genom argument rörande barns rätt till en trygg uppväxt. Hon påpekar att barn som bevittnar våld, oavsett om våldsverkaren är kvinna eller man, löper större risk att själva bli våldsamma i relationer som vuxna (Ibid., s. 813). Kelly menar att samhällelig ignorering av kvinnors våld mot män är detsamma som att tillåta våldet att fortgå (Ibid., s. 811f). Hon menar vidare att anledningen till att kvinnors våld mot män försvaras och/eller förminskas av många är att upptäckten av våld inom familjen skedde genom att misshandlade kvinnor trädde fram i England under 1970-talet och började berätta sina historier. Våld inom familjen förstods som en kvinnofråga och det påverkar förståelsen av fenomenet än idag. Det bidrar till synen på partnervåld som mäns användning av överlägsen fysisk styrka för att skrämja, skada, få och behålla makt över kvinnor (Ibid., s. 814). Denna feministiska förståelse av våld inom familjen/ i parrelationen får konsekvensen att kvinnors våld mot män försvaras eller ignoreras.

George skriver att män som offer för partnervåld har genererat ett mycket begränsat akademiskt intresse (1994, s. 138). Han redogör för befintlig forskning på området och argumenterar för att mer forskning är nödvändig för att likheter och skillnader mellan manliga och kvinnliga offer för partnervåld ska kunna urskiljas. Han menar att motståndet mot sådan forskning till stor del beror på att den utmanar klassiska och högt värderade kvinnliga och manliga stereotyper (Ibid., s. 138, 148). Georges artikel är relevant för oss eftersom den berör synen på partnervåld ur ett genusperspektiv. Han hänvisar till ett flertal studier som visar att män är offer för våld i nära relationer i nästan samma utsträckning som kvinnor (Ibid., s. 139). Han beskriver det sociala tabu som män som offer utgör och menar att de traditionella stereotyperna kvinnligt/manligt utgör ett hinder för att män som blivit utsatta för våld ska betrakta sig själva och ses av omgivningen som offer. De manliga stereotyperna leder till att många människor förnekar eller förlöjligar tanken på mannen som offer (George, 1994, s. 147). George argumenterar för att en anledning till att fenomenet män som offer för våld utövat av kvinnor får så lite uppmärksamhet kan vara att det utgör ett hot mot manlig självbild och patriarkal auktoritet (Ibid.). Han skriver även att den bristande uppmärksamhet som kvinnors våld mot män genererar är ett resultat av oviljan att se likheter mellan män och

kvinnor. Det fokus på skillnader som råder möjliggör bevarandet av enkla och välkända sociala stereotyper: Kvinnan som sårbar och mannen som dominant (George, 1994, s. 147).

3. Teoretiska utgångspunkter

I detta kapitel redogör vi för de teoretiska utgångspunkterna för vår analys: Christies teori om det idealiska offret samt Connells och Messerschmidts maskulinitetsteori. Det är vår förhoppning att vi genom att använda två olika teorier kan ge en nyanserad bild av det undersökta fenomenet samt besvara våra frågeställningar mer grundligt. Teorin om det idealiska offret är intressant då forskning visar att män som är våldsutsatta av en kvinnlig partner har svårt för att se sig själva som offer (Sogn & Hjemdal, 2011, s. 39). Maskulinitetsteorin är relevant för vårt arbete, bland annat på grund av att män som utsätts för våld av kvinnor passar dåligt in i samhällets bild av hur en man ska vara och agera. Vi förväntar oss att genom att använda maskulinitetsteorin kunna analysera både männens och samhällets agerande.

3.1. Teorin om det idealiska offret

Christie menar att offerskap inte är ett objektiva fenomen. Det handlar om subjektiva tolkningar av en situation, alltså huruvida en person upplever sig vara ett offer eller inte, samt huruvida omgivningen anser att en person är ett offer (2001, s. 47). Christie fokuserar på sociologin kring fenomenet och förklarar sin definition av det idealiska offret: ”Med 'idealiskt offer' syftar jag istället på en person eller kategori av individer som – när de drabbas av brott – lättast får fullständig och legitim status som offer” (Ibid.). Det idealiska offret har en slags offentlig status av samma typ och lika abstrakt som exempelvis ”hjälte” eller ”förrädare” (Ibid.).

Christie (2001, s. 46, 50) beskriver sex egenskaper hos det idealiska offret:

1. Offret är svagt. Sjuka, gamla eller barn är bra exempel.
2. Offret är upptaget med ett respektabelt projekt.
3. Offret är på en plats som denne inte kan klandras för att vara på.
4. Gärningsmannen är stor och ond.
5. Gärningsmannen är en för offret okänd person.
6. Offret har tillräckligt mycket makt för att uppmärksamma omgivningen om situation och hävda sin offerroll.

Christie menar att kvinnor som blir misshandlade av sina män inte är några idealiska offer. Detta eftersom vi har ett kulturellt arv av manlig dominans och det ligger i männens intresse att inte definiera kvinnor utsatta för partnervåld som offer (2011, s. 49f). Kvinnor utsatta för partnervåld närmar sig dock offerstatus bland annat på grund av att de idag har ekonomiska förutsättningar för att skilja sig från sina män och därmed har fått ökad makt att hävda sin roll som offer (Ibid.). Christie uppmärksammar hur mäns våld mot sina fruar fram tills nyligen benämndes som ”lägenhetsbråk”, alltså oväsen i huset och hur oväsen inte skapar några goda offer utan helst bara ska tystas (Ibid.). Han menar att ”Idealiska offer behöver – och skapar – idealiska gärningsmän. De två är beroende av varandra” (2001, s. 54). Sambandet fungerar som följer: ”Ju mer idealiskt ett offer är, desto mer idealisk blir gärningsmannen. Ju mer idealisk gärningsmannen är, desto mer idealiskt blir offret” (Ibid.). Gärningsmän som samtidigt är offer är dåliga gärningsmän och offer som samtidigt är gärningsmän är dåliga offer (Ibid., s. 55). Den idealiska gärningsmannen är lika svart och ondskefull som det idealiska offret är vit och oskuldsfull (Ibid.). Den idealiska gärningsmannen är också främmande och nästan omänsklig (Ibid., s. 59). Idealiska offer har egentligen inget samband med verkliga offer (Ibid., s. 57). De som oftast blir verkliga offer är i själva verket inte de idealiska offren och likaså är de flesta gärningsmän icke-idealiska (Ibid., s. 57, 59).

3.2. Maskulinitetsteori

Teorier om maskulinitet har sitt ursprung i genusteorin, vilken kan definieras som en teoribildning med inriktning på att analysera och diskutera hur och varför genus blir till, samt konsekvenserna av dess tillblivande. Genus reproduceras socialt till följd av strukturers formande av individuellt handlande och förändras ständigt i och med att nya situationer uppstår och nya strukturer utvecklas (Connell, 2009, s. 26). Det gör således även synen på maskulinitet. Begreppet ”maskulinitet” är beroende av relationen med begreppet ”femininitet” (Ibid., s. 80). Utan föreställningar och kunskap om vad ”femininitet” betyder saknar begreppet ”maskulinitet” betydelse. De två begreppen ger varandra mening och fungerar som kulturella motsatser. Det är därmed genusrelationerna som utgör grunden för teoribildningen kring maskuliniteter (Ibid., s. 80f). Det finns inte någon sann egentlig maskulinitet. Kön, genus, klass och etnicitet samspelar och i detta samspel skapas olika typer av maskuliniteter som står i relation till varandra (Connell, 2008, s. 114).

Det finns dock vissa begrepp som är gemensamma för olika teorier om maskuliniteter och som även har betydelse i vårt arbete: hegemoni, dominans och underordning, delaktighet samt marginalisering är sådana begrepp. Hegemonisk maskulinitet kan förklaras som den sammanställning av genuspraktik som anses ge den accepterade motiveringen till patriarkatets legitimitet vid ett visst givet tillfälle (Connell, 2008, s. 135). Hegemoni är därmed relaterat till kulturell dominans. Den hegemoniska maskuliniteten är den maskulinitet som äger definitionerna och andra maskuliniteter är underordnad den. I vår tids västerländska samhälle är det främsta exemplet på detta heterosexuella mäns dominans över homosexuella män, vilken kan förmodas bero på den femininitet som anses höra till homosexualitet bland män (Ibid., s. 116f). Maskuliniteter bland underordnade grupper av män marginaliseras i förhållande till den dominanta gruppens hegemoniska maskulinitet, som istället auktoriseras. Detta sker i relationen mellan dominant och underordnade klasser och/eller etniska grupper (Ibid., s. 119).

Maskulinitet kopplas inte sällan samman med företeelser som aggressivitet och våld, exempelvis beroende på fysiska förutsättningar/biologi. Mäns sexualbrott förklaras i vissa sammanhang med att män upplever lust som är så stark att de inte kan kontrollera den (Connell, 2008, s. 83). Mäns våld förklaras ibland genom mängden testosteron i deras kroppar. I sådana resonemang blir kvinnors våld mycket problematiskt. Det ”förstör” bilden. Teorier om dominans, makt och kontroll bortser dessutom från fluiditeten hos genus och de skilda metoder som individer använder för att konstruera genus i olika situationer (Messerschmidt, 2004, s. 23). Teorierna tenderar därför att endast erbjuda möjligheten att se genuskillnader ifråga om våld och brottslighet, inte genuslikheter. Likheter över genusgränser uppstår till exempel när kvinnor konstruerar maskulinitet genom att begå våldsbrott. Detta avviker från vad som anses vara ”lämplig kvinnlig brottslighet” och ignoreras därför (Ibid.).

4. Metod

Här nedan presenteras uppsatsens metod. Kapitlet inleds med författarnas förförståelse, följt av en redogörelse för uppsatsens vetenskapsfilosofiska utgångspunkter samt forskningsdesign. Uppsatsens tillvägagångssätt beskrivs samt dess analysverktyg, därefter diskuteras uppsatsens trovärdighet samt författarnas etiska ställningstaganden.

4.1. Förförståelse

Våra kunskaper om detta problem, män som blir våldsutsatta i heterosexuella relationer, var mycket begränsade i det inledande skedet av arbetet med uppsatsen. Vi har dock båda bekanta män som har blivit utsatta för partnervåld och var därför medvetna om problemets existens. Vi har även erfarenhet från praktiskt socialt arbete, Madeleine från socialtjänsten och Sanna från kvinnojourer, vilket har givit oss viss kunskap om våld i nära relationer (riktat mot kvinnor och barn). Som en förberedelse för arbetet på kvinnojouren arbetade Sanna med litteratur som behandlade våld i nära relationer. Vi är båda intresserade av ämnet och har i viss mån studerat det på egen hand. Med anledning av detta samt av att vi har mött kvinnor som berättar om sådant våld, hade vi inledningsvis viss kunskap om teorier som förklarar hur en våldsam relation utvecklas samt varför den våldsutsatta personen sällan lämnar sin partner vid första våldshändelsen. I de sammanhang vi har studerat dessa teorier har de kopplats till kön. Kvinnan är den som utsätts för nedbrytande processer och mannen är den som utsätter henne. Detta har lett till funderingar kring relationer där män blir våldsutsatta av kvinnliga partners, om dessa har ett annat mönster eller om de fungerar på samma vis. Eftersom fokus i den litteratur vi tidigare har läst alltid har varit på män som förövare och kvinnor som offer hade vi inledningsvis uppfattningen att gruppen män som utsätts för våld av kvinnor de lever med förmodligen är relativt liten och att våldet troligen inte är särskilt allvarligt eftersom det inte uppmärksammas.

4.2. Hermeneutik

Den analysmetod som vi kommer att använda oss av i bearbetningen av det insamlade materialet är hermeneutik. Hermeneutiken är en tolkningslära som används för att finna den djupare meningen i en text och även samband i det som framträder där (Kvale & Brinkmann, 2011, s. 66f). Undersökarens förförståelse spelar en viktig roll i denna tolkning (Ibid.). Syftet med tolkningen är att generera en fullgod och gemensam förståelse av textens mening (Ibid., s. 66). Vi har valt hermeneutiken som vår vetenskapsfilosofiska utgångspunkt med förhoppning om att kunna finna en djupare mening i våra informanternas berättelser. Genom att tolka de olika temana enskilt, för att därefter tolka dem tillsammans, skapas en ”hermeneutisk cirkel/spiral” där de olika temans inbördes relation samt deras relation till analysens helhet framträder (Esaiasson et al., 2010, s. 252).

4.3. Forskningsdesign

Vårt syfte är att beskriva ett fenomen: Hur ett urval heterosexuella män som har blivit utsatta för våld av sin partner upplever att våldet påverkar dem. Vi har på grund av detta samt eftersom vi funnit en mycket begränsad mängd forskning i vilken människans berättelser framträder valt att genomföra en empirisk studie i form av kvalitativa intervjuer. Kvalitativa studier har enligt Larsson (2011, s. 97) förutsättningar för att ge en detaljerad och djupgående beskrivning och analys, vilket passade vårt syfte bra. Intervjuerna vi har genomfört är semistrukturerade och beskrivs mer ingående under rubriken ”4.4. Tillvägagångssätt”. Vi har valt att använda oss av en kombination av deduktiva och induktiva strategier i vårt arbete. Den induktiva strategin fokuserar på empiri och det är ur empirin som begrepp och teorier utvecklas (Larsson et al., 2011, s. 95). Den deduktiva strategin utgår från teorin som då styr forskningsfokuset utifrån vad som är av intresse för den eller de valda teorierna (Ibid., s. 96). Strategin har varit induktiv så till vida att vi har haft en önskan om att vara förutsättningslösa i vårt insamlande av material och vår strävan har varit att ha öppna frågor som bidrar till en tillåtande miljö för intervjupersonerna, så att dessa kan berätta fritt om sin upplevelse av hur våldet påverkat dem. Vi har haft en deduktiv strategi, så till vida att vi redan från ett tidigt stadium beslutat oss för att ha fokus på teorin om det ideala offret och maskulinitetsteori.

4.4. Tillvägagångssätt

Detta avsnitt inleds med en beskrivning av hur vi har gått tillväga när vi har valt ut den forskning som ligger till stöd för våra resonemang. Därefter förklarar vi hur vi har gjort vårt urval av intervjupersoner, för att till sist beskriva studiens genomförande med semi-strukturerad intervju som metod.

4.4.1. Urval av litteratur

Det inledande skedet av arbetet med denna uppsats bestod till stor del av sökning efter forskning på området kvinnors våld mot män i nära relationer. För att hitta denna forskning använde vi oss av olika databaser, bland annat libris, social services abstract och sociological abstracts genom Gävle högskolebiblioteks hemsida. Vi använde sökord som ”female violence”, ”family violence”, ”intimate partner violence”, ”male victimization”, ”unacceptable victims” ”våld mot män” och ”kvinnors våld”. Dessa sökord genererade allt ifrån ett tiotal till tusentals förslag på forskningspublikationer som kunde vara av intresse för oss. När vi exempelvis sökte på ”family violence” på sociological abstracts fick vi 10281 träffar. Denna sökning

resulterade i att vi såg att vissa forskare använder termen ”intimate partner violence” istället för ”family violence”. Vi använde då det sist nämnda som sökord och fick 1835 träffar. I en del av titlarna till dessa träffar fanns begreppet ”victims” med. Eftersom en av de teorier vi planerade att använda var teorin om det idealiska offret provade vi då att söka på ”male victimization” samt ”unacceptable victims”. Det först nämnda gav 36 träffar, det sist nämnda gav sex träffar. Således avgränsade vi vår sökning genom att arbeta oss från generella sökord till mer specifika sådana vilket gav oss ett mer hanterbart material att utgå ifrån.

För att nå fram till ett beslut om vilken forskning vi skulle välja att stödja våra resonemang på gjorde vi sedan en snabb genomgång av den del av sökresultaten som hade relevans för vår studie med fokus på vilka namn som ofta återkom, alltså vilka forskare som ofta refererades till av andra. Vi valde ut tre av dessa: George, Kelly, samt Straus. En viktig anledning till att vi valde just dessa tre, förutom att de ofta hänvisas till av andra forskare och därför bör kunna anses vara framstående, är att de alla har bedrivit forskning som har beröringspunkter med det syfte och de frågeställningar som styr vår studie. Förutom dessa tre valde vi att stödja oss på Sogn och Hjemdal samt Blixt. Sogn och Hjemdals kunskapsöversikt är den enda kunskapsöversikt med fokus på kvinnors våld mot män i relationer som vi funnit och deras pilotstudie är relativt nyligen genomförd i Norge, som ligger nära Sverige kulturellt. Blixts studie är baserad på en nationell undersökning med stort urval och innehåller även en av de få kvalitativa intervjustudier med våldsutsatta män vi har hittat. Dessa sex forskare representerar sammantaget ett geografiskt sett brett fält då de lever och verkar i olika delar av världen, vilket gör att de tillsammans utgör en bra grund för vår studie.

4.4.2. Urval inför intervju

För att finna informanter har vi skickat ut brev till mansjourer belägna i mellersta och norra Sverige med information om vår studie och förfrågan om de har någon eller några klienter som skulle vilja delta i denna. Vi ställde krav på att intervjupersonerna skulle vara minst 20 år gamla, detta på grund av etiska aspekter. Ämnet är känsligt och vi ville att intervjupersonerna skulle vara vuxna nog att bedöma konsekvenserna av sitt deltagande i studien. Det har varit svårt att få fram intervjupersoner, vilket kan bero på att studien berör ett mycket tabubelagt ämne. Fyra män anmälde intresse för att delta och vi valde att intervjua dem alla för att få så många informationskällor som möjligt.

4.4.3. Studiens genomförande

Vi har valt att använda oss av en semistrukturerad intervjuform och har genomfört individuella intervjuer med männen. Vi har mött intervjupersonerna hos olika mansjourer eller liknande och genomfört intervjuerna i samtalsrum där. Intervjuerna har i alla fall utom ett spelats in och sedan transkriberats (se kapitel 4.5.). Detta har gjort oss väl bekanta med det insamlade datamaterialet. Den semistrukturerade intervjuformen innebär att intervjun innefattar ett antal teman utifrån vilka man formulerar potentiellt relevanta frågor i syfte att tolka ett fenomenets mening (Kvale, 2011, s. 139f). Syftet med intervjuformen är att få beskrivningar, som ligger till grund för tolkning, av ett fenomen (Ibid.). Vi har utgått ifrån fyra olika teman i intervjuerna: relationen, våldet, våldets konsekvenser samt omgivningens agerande (se bilaga 1). Dessa teman finns belysta i tidigare forskning och ger en bild av undersökta fenomenet. Därigenom möjliggör de för oss att finna svar på våra frågeställningar. Under varje tema finns fyra till sex frågor angivna. Vi anser att användningen av denna intervjuform är motiverad i vår studie med anledning av att den möjliggör flexibilitet för intervjuledarna. Man styr genom den i viss mån intervjun med hjälp av de förutbestämda temana, men har samtidigt möjlighet att anpassa frågornas ordningsföljd och form i de fall detta behövs för att få fram intervjupersonens berättelse (Kvale, 2011, s. 139f). Den semistrukturerade intervjun har också givit oss möjlighet att ställa oplanerade följdfrågor vilket vi anser varit bra för tydlighet och informationsrikedom.

Det finns dock även svagheter med denna metod. En kritik som kan riktas mot den semistrukturerade intervjuformen är att den riskerar att vara begränsande när man är ute efter att skildra människors berättelser om sina upplevelser. Man skulle istället kunna använda öppna ostrukturerade intervjuer. Målsättningen med en sådan strategi är att intervjupersonerna ska berätta om sina livserfarenheter med största möjliga frihet (Dalen, 2008, s. 30). En konsekvens av den är att intervjupersonen styr intervjun mer och att dennes berättelse tydligare framträder. Vi anser dock att ostrukturerade intervjuer skulle innebära att vi riskerade att studiens frågeställningar förblev obesvarade, samt att det insamlade materialet blev så stort att det blev ohanterligt inom ramen för en C-uppsats. Ytterligare kritik som kan riktas mot den semistrukturerade intervjun är att den är för öppen. Med anledning av att frågorna inte ställs på exakt samma vis till samtliga intervjupersoner kan studiens reliabilitet (se kapitel 4.6.) möjligen ifrågasättas. Vi menar emellertid att detta är en konsekvens som är svår att undvika när man studerar människors upplevelser. Vi söker inte svar på hur det

egentligen förhåller sig. Vi är intresserade av männens berättelser, vilket innebär att vi behöver kunna följa intervjupersonernas redogörelser och anpassa våra frågor efter dessa.

4.5. Analysverktyg

Vi har spelat in tre av fyra intervjuer medelst diktafon. Vid tillfället för den intervju som ej blev inspelad fungerade diktafonen tyvärr inte. Vid denna intervju fick vi därför istället anteckna intervjupersonens berättelse, detta gjordes av den av oss som hade störst vana att anteckna för hand. Vi är medvetna om att detta innebär större osäkerhet ifråga om resultatet och har därför varit noga med att låta den berörda intervjuperson läsa igenom vår redogörelse för hans berättelse för att kunna korrigera eventuella felaktigheter.

De tre intervjuer vi spelade in via diktafon har vi transkriberat. Vid transkriberingen har vi skrivit ner intervjupersonernas berättelser ordagrant. Därefter har samtliga intervjuer kodats efter tema (relationen, våldet, våldets konsekvenser, omgivningens agerande) samt efter vår teoriansknytning (maskulinitetsteori, teorin om det idealiska offret). Vi har läst igenom de kodade intervjuerna och koncentrerat oss på vad som sammanlänkar männens berättelser och vad som skiljer dem åt för att klargöra om det finns något som de alla berättar, exempelvis om omgivningens reaktioner på dem som våldsutsatta av sin kvinnliga partner, någon gemensam upplevelse. Slutligen har vi valt ut citat från samtliga intervjupersoners redogörelser som vi anser berättar något som i förhållande till våra frågeställningar är värdefullt. I de transkriberade citaten anger vi ett borttaget ord med följande tecken: [...], en eller flera borttagna meningar med tecknet: [- - -], och återgivet citat med dessa tecken: ' '.

Vi har analyserat och tolkat männens berättelser hermeneutiskt utifrån våra fyra teman och med den tidigare forskningen samt teorin om det idealiska offret och maskulinitetsteori som grund. Därefter har vi mer specifikt fokuserat på teoriansknytningen i ett separat avsnitt. Slutligen har vi knutit samman analysen i en sammanfattning av resultaten.

4.6. Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet

God validitet innebär att en studie undersöker det den påstår sig undersöka (Kvale & Brinkmann, 2011, s. 264). I vårt fall gäller det alltså huruvida vårt syfte är uppfyllt samt om våra frågeställningar är besvarade eller inte. Validering är en process som bör pågå under hela forskningsprocessen (Ibid., s. 267). Vid den typ av studie som vi har gjort, en kvalitativ

intervjustudie med litet urval, bör en god intern validitet eftersträvas (Larsson et al., 2011, s. 116). En god intern validitet innebär att studien uppvisar välgrundade slutsatser utifrån det aktuella urvalet (Esaiasson et al., 2010, s. 64). För att förbättra studiens validitet har vi låtit intervjupersonerna läsa igenom våra återgivningarna och tolkningar av berättelserna och kommentera dessa, så kallad deltagarvalidering (Kvale & Brinkmann, 2011, s. 212). God extern validitet betyder att studiens resultat är generaliserbara (Esaiasson et al., 2010, s. 64), vilket innebär att resultaten av en studie kan överföras till andra likvärdiga personer och situationer (Ibid., s. 280). Det är problematiskt att generalisera ett resultat baserat på endast fyra informanter och detta har heller inte varit vårt syfte. Eftersom vårt urval är mycket begränsat anser vi istället att ett rimligt mål för oss är att eftersträva god intern validitet.

Reliabilitet är ett begrepp som används för att beskriva forskningens tillförlitlighet, om studien skulle ha givit samma resultat om den genomförts vid en annan tidpunkt eller av andra personer (Kvale & Brinkmann, 2011, s. 263). Vi har använt samma intervjuguide vid samtliga intervjuer och varit noggranna vid transkriberingen för att uppnå god reliabilitet. Vi har under hela forskningsprocessen reflekterat över vår egen påverkan i form av förförståelse, omedveten påverkan vid intervjuerna databearbetningen. Vi har eftersträvat omfattande och fylliga berättelser från intervjupersonerna vilket möjliggör att vi använder rika beskrivningar i form av citat i analysen, något som enligt Larsson (2005, s. 116f) ökar validiteten. De rikliga citaten gör också att läsaren själv kan bilda sig en uppfattning om intervjupersonernas historier. Beslutet att använda två olika teorier skapar en teoritriangulering, något som Patton (I Larsson, 2011, s. 117) menar ökar både validitet och reliabilitet.

4.7. Etiska ställningstaganden

För att försäkra oss om att arbetet med- och resultatet av denna uppsats är av god kvalitet ur etiskt perspektiv har vi följt de centrala forskningsetiska principerna för humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning (Vetenskapsrådet, 2002). De regler och rekommendationer för hur forskning bör bedrivas som behandlas där har väglett oss i vår datainsamling och analys. Detta innebär att vi har informerat intervjupersonerna om syftet med vår studie, om att deltagande självfallet är frivilligt, om deras rätt att själva bestämma hur deras medverkan utformas samt om att de när som helst kan avbryta denna medverkan utan negativa konsekvenser (Ibid., s. 7, 10). Det innebär även att vi har informerat dem om att de uppgifter

de lämnar kommer att anonymiseras, att de endast kommer att användas i vår studie samt att vi har berättat var de kan ta del av studiens resultat (Vetenskapsrådet, 2002, s. 14f).

Vidare har vi följt kravet på konfidentialitet. Den konkreta innebörden av detta krav är att hantera insamlad data på ett sådant sätt att det blir omöjligt att identifiera enskilda medverkande för utomstående personer (Vetenskapsrådet, 2002, s. 12). Detta har vi uppfyllt genom aidentifiering och kodning av materialet, samt säker förvaring och förstöring av detta material efter avslutad studie. Ingen utomstående person har fått tillgång till materialet. Vi har även, i enlighet med vetenskapsrådets rekommendation gällande etiskt känsliga avsnitt (ibid., s. 15), givit intervjupersonerna tillfälle att ta del av våra redogörelser för- och tolkningar av deras berättelser innan publicering. På så vis har de fått möjlighet att korrigera oss om de anser att vi har missuppfattat dem i någon fråga. Detta innebär inte att vi har justerat våra tolkningar av intervjupersonernas svar för att de ogillar dem. Om någon intervjuperson däremot har önskat förtydliga sitt svar på en fråga för att klargöra vad han menar har denna möjlighet funnits. Slutligen har vi även frågat intervjupersonerna om de önskar ta del av resultatet av vår studie och i så fall erbjudit dem att få detta skickat till sig.

5. Resultat och analys

Här nedan ger vi inledningsvis en kortfattad presentation av intervjupersonerna för att sedan redovisa våra resultat och analys av dessa. Vi presenterar först varje tema för sig och använder i dessa skilda avsnitt tidigare forskning samt teorin för att uttolka meningen i intervjupersonernas berättelser. Därefter följer ett avsnitt där vi mer specifikt relaterar empirin till våra valda teoretiska utgångspunkter. Vi avslutar kapitlet med en sammanfattning av resultaten.

5.1. Presentation av intervjupersonerna

Alla männen i vår undersökning är födda och uppvuxna i Sverige och bor i norra eller mellersta Sverige. De är i medelåldern (40 - 60 år gamla) och de tillhör kategorin tjänstemän. Samtliga intervjupersoner har lämnat relationen med kvinnan som utsatte dem för våld. Vissa av männen lever i dag i nya relationer. Nedan har alla personnamn ändrats med hänsyn till anonymitetskravet. **Christer** hade en kortare relation med en kvinna, Veronika som var psykiskt våldsam mot honom. I relationen förekom även sexuellt våld och latent våld. Han har ett vuxet barn och lever idag i en ny relation. **Ulf** hade en relation som varade i flera år med

Sara. De har gemensamma barn. Ulf var utsatt för fysiskt och psykiskt våld, materiellt samt latent våld. **Rolf** levde i en flerårig relation där han blev utsatt för psykiskt, fysiskt, materiellt och latent våld av Gunilla. Gunilla har fått diagnosen ospecificerad personlighetsstörning (Rolf var omedveten om detta under relationen), vilket yttrar sig i aggressionsutbrott och impuls kontrollstörningar. Rolf har barn sedan tidigare relationer. **Kjell** levde i flera år med en kvinna som vi kallar för Lena tillsammans har de flera barn. I relationen förekom våld från kvinnan, främst psykiskt våld men även materiellt och latent våld.

5.2. Relationen

Samtliga intervju personer beskriver att relationen med den våldsamma kvinnan präglades av motstridiga känslor, mycket beroende på att hon, som de säger, växlade mellan en ”god” och en ”ond” personlighet. Rolf beskriver sin före detta fru som en kvinna han älskade men säger att det inom denna kvinna bor ett ”monster”. Detta, att kvinnorna många gånger var mycket kärleksfulla, menar männen är en av anledningarna till de inte genast lämnade kvinnorna när de blev våldsamma. Ulf berättar:

”Ibland var hon jättegullig och allting var så fantastiskt och vi hade köpt ett hus och det... Och så helt plötsligt så kunde hon komma hem och skälla och skrika att inte det gick tillräckligt fort då. Hon var ju snäll emellanåt. Då kunde hon ju komma och vara jättesnäll och tycka att hon hade världens bästa man och att det var så bra för henne.”

Detta, att den våldsamma partnern även är god och kärleksfull och att relationen bitvis är bra, kan möjligen göra det svårare för den utsatta partnern att lämna relationen. Detta eftersom uttryck av kärlek och samhörighet skulle kunna bidra till förhoppningar om en möjlighet till förbättring. Forskning indikerar att de som lämnar våldsamma relationer är de som har varit utsatta för de mest allvarliga och frekventa våldet (Gelles, 1997, s. 88). Intervju personernas berättelser om sina relationer präglas även tydligt av är deras bedömning av allvaret i kvinnornas våld. Några av intervju personerna berättar att de inte ansåg att våldet var särskilt allvarligt. Enligt George (1994, s. 147) är detta en vanlig uppfattning. Han menar att samhället tycks acceptera kvinnors våld mot män. Och om den rådande uppfattningen i samhället är att kvinnors våld mot män inte är något allvarligt problem är det kanske inte särskilt förvånande att männen i vår studie uttrycker detsamma.

Det latent våldet är mer eller mindre påtagligt i alla de intervjuade männen beskrivningar av sina relationer. De berättar att hur de har varit medvetna om risken för våld och beskriver hur

de i flera fall anpassat sitt beteende med hänsyn till denna risk. Christer beskriver hur det påverkade honom att leva i en latent våldsam relation med följande ord:

”Tassade på tå. Att... tassa på tå. Jag modifierade mitt beteende utifrån vad jag trodde skulle behaga henne. Undvek att prata om vissa ämnen, berättade inte vissa saker som jag misstänkte skulle misshaga henne. Ja, tassade på tå gjorde jag. Tassade på tå och försökte läsa av henne då. Ja, när vi pratade på telefon så: 'Vilket humör är hon på nu? Är det bra eller är hon grinig i dag? Mår hon dåligt idag?' Jag vågade aldrig säga vad jag egentligen tyckte... Det var hon som bestämde... bestämde i alla situationer vad som var okej och inte okej... och jag visste aldrig, liksom, vilka regler det var som gällde och när hon skulle komma med någonting. Och fick hon inte som hon ville så blev hon ju fly förbannad då... och gav sig på mig, attackerade mig som person där .”

Mannen som underordnad och kvinnan som den dominanta, den som bestämmer, är ett återkommande tema i alla intervjupersonernas berättelser. Några av männen tolkar detta, att det är kvinnan som har satt reglerna i relationen, som en brist på manlighet från deras egen sida. Tidigare forskning på området visar att detta är en vanlig uppfattning bland män som lever med en våldsam kvinna. Många män upplever sig som omanliga om de blir utsatta för kränkningar av en kvinnlig partner utan att sätta stopp för det (Sogn & Hjemdal, 2011, s. 57). Ulf beskriver detta på följande vis:

”Ja, inte är det som jag är uppfostrad till en man ska göra. Det där är ju precis tvärt om. Bara att tänka sig att gå in i det där att ta hand om barnen på det där sättet som jag gjorde och satsa på kvinnans karriär och låta kvinnan bestämma... och sen bli utsatt för det där... Det är ju inte manligt, det är det inte. Det finns ingen manlighet i det.”

Den manlighet som Ulf talar om här skulle kunna tolkas som den manlighet/maskulinitet som är normativ i det samhälle han kommer ifrån. Denna består främst i att ta ansvar, fatta tuffa beslut, vara den som rör sig ute i samhället, samt att vara försörjare. I relationen lämnades dock denna roll över till kvinnan, vilket innebar att Ulf fick ta på sig ansvaret för hem och barn och bli den som stöttar partnern genom ”markservice”. Han definierar detta som motsatsen till ”manligt”, eller med andra ord ”kvinnligt” och uttrycker skam över sitt beteende. Detta, att som man bete sig i enlighet med vad som uppfattas som kvinnligt i ett givet sammanhang, utgör ofta grunden för underordning och utestängning från den dominanta maskuliniteten (Connell, 2008, s. 116f). Det är därmed mycket förståeligt att Ulf resonerar som han gör. Det skulle även kunna vara en förklaring till att ett par av männen berättar att de inför anhöriga försvarat kvinnan de levt med samt att de har försökt dölja våldet eller ljuga om det med syfte att skydda både kvinnan och sig själva. Genom att försvara kvinnan,

förminska hennes övergrepp och inte betrakta sig som offer skyddar de även sin manliga identitet. Rolf säger:

”Man går och skyddar kvinnan, man slätar över. Hon betar sig illa och det vill man inte ska komma ut... och det är väl lika mycket skydd mot mig själv, va – Vad är det för jävla idiot som stannar här? ”

5.3. Våldet

Samtliga intervjupersoner i vår studie berättar att de har utsatts för psykiskt våld och latent våld. Majoriteten av dem berättar även om upplevelser av materiellt våld. Flera av männen säger att det är dessa former av våld som har skadat dem mest. De betraktade dock varken det psykiska, materiella eller latent våld de utsattes för som våld under den tid då relationen pågick. Nedan berättar Ulf och Rolf om sina upplevelser:

”Att få ett slag var från början våld för mig, men eftersom jag har blivit utsatt för väldigt mycket psykiskt våld och fortfarande är utsatt för det så... Jag hade liksom ingen aning om att man inte fick göra så... Det har ju utvecklats då, under den här processen då att jag har blivit så här... misshandlad då, både fysiskt och psykiskt. Men det var ju... när jag fick slagen, det var då jag räknade det som våld.” (Ulf.)

”För det första ska det finnas en mening med det, ett försök att skada på något vis. Psykiskt... är inte våld, då kallar jag det för terror. Hot och sånt är för mig ett sätt att terrorisera. Våld är fysiskt.” (Rolf.)

Anledningen till att intervjupersonerna resonerar på detta vis skulle kunna vara att de menar att de som män bör tåla övergrepp som inte är fysiska, då dessa inte anses vara lika allvarliga som de slag männen räknar som våld. Att även betrakta psykiska kränkningar som våld skulle kunna anses vara tecken på brister i manligheten. Om en man inte tål det kan han möjligen bli utsatt för exklusion från den kulturellt legitima maskuliniteten och utnämnd till mes eftersom hans ”gnäll” kan identifieras som feminint (Connell, 2008, s. 117). Christer förklarar:

”Som man ska man tåla mer, mer stryk. Man ska vara tåligare. Man ska visa större omdöme. Man ska tåla mer... mer känslomässigt stryk.”

Det psykiska våld som männen har utsatts för har bland annat tagit sig uttryck genom hot, ibland specifika men oftare ganska diffusa sådana. Kjell berättar till exempel att kvinnan han levde med hotade med att hon skulle ”ställa till ett helvete” för honom om han inte ställde upp på hennes villkor, vilket han också berättar att hon sedan gjorde. Våldet, oavsett om det var

psykiskt, fysiskt, sexuellt och/eller materiellt skedde nästan uteslutande när de var på tu man hand med kvinnan som utsatte dem, till exempel i bilen eller i hemmet. I Rolfs fall bevitnade dock barnen och den övriga familjen vissa våldsyttningar från kvinnan. Detta, att partnervåld oftast äger rum när de inblandade är ensamma, vanligen inom hemmets väggar, bekräftas av tidigare forskning (Hradilova Selin, 2009, s. 8). Det finns även forskning som visar att partnervåld i många fall, i linje med våra intervjupersoners berättelser, är mångfacetterat (exempelvis Nilsson, 2002, s. 21, 24). Det är vanligen inte enbart fysiskt, psykiskt, *eller* materiellt. Rolf som utsattes för både latent, materiellt, psykiskt och fysiskt våld av före detta frun Gunilla beskriver en sådan händelse, då mer än en typ av våld förekom:

”Då ringde jag polisen medan det pågick. Då sa Gunilla till polisen att hon var rädd för att utgöra en fara för barnen. Gunilla greps inte. Hon hade sparkat in glaset i balkongdörren, min t-shirt var i trasor och jag hade rivsår och bitsår.”

Vissa brott förväntas inte kvinnor begå, till exempel grova våldsbrott och sexualbrott (Messerschmidt, 2004, s. 23). Ofta väljer man därför att bortse från att kvinnor begår sådana brott (Ibid.). Det betraktas som maskulint snarare än feminint att befatta sig med sådan brottslighet. Enligt Messerschmidt betyder detta dock inte att kvinnliga vålds- och sexualbrottslingar inte förekommer. En av intervjupersonerna, Christer, berättar:

”Sen en annan gång hade vi sex där och... då manövrerade hon ner mig så att jag låg på rygg... Och... helt utan förvarning så trycker hon ner sitt eh... håriga blöta underliv över mitt ansikte och jag kan inte andas och började sprattla där och... kippa efter luft. Så pratade jag med henne i efterhand, liksom. Sa då att: 'Vad var det där för någonting? Du kunde ju ha förvarnat då. Jag kunde ju inte andas'. 'Nej, men det var det som var meningen' sa hon att... att det var hon som bestämde, om jag skulle andas eller inte.”

I många sammanhang förstås partnervåld som mäns användning av överlägsen fysisk styrka för att skrämja, skada, få och behålla makt över kvinnor (Kelly, 2003, s. 814). Christers exempel visar emellertid, i linje med flera forskningsrapporter (se exempelvis George, 1994, s. 143) att överlägsen fysisk styrka inte är nödvändig för att skada en människa och/eller skaffa sig ett överläge gentemot henne. Kvinnor är kapabla till partnervåld och män kan vara offer (Kelly, 2003, s. 854). Det våld som kvinnor utsätter män för inom ramen för en partnerrelation möts dock ofta med tystnad. Det ignoreras eller försvaras (Ibid., s. 793) Detta är möjligen en av anledningarna till att samtliga intervjupersoner i vår studie tar på sig skulden

för våldet de blivit utsatta för, samt upplever skam för att de har ”tillåtit” våldet. Även Ulf känner skuld och skam för det han har blivit utsatt för. Han uttrycker det på följande vis:

”Det känns ju lite skämmigt då som vi säger eftersom... Jag har ju hela tiden haft den här möjligheten att stå emot, att stå på mig... Om man tänker såhär, som man sa förr då: Ja, men att man får skylla sig litegrann själv, va. Det där kommer ju väldigt mycket upp liksom i relationen då när jag går tillbaks och tänker liksom att... Jag tycker såhär: 'Åh, jag har blivit orättvist behandlad. Åh, jag har...' Men eftersom jag inte hade den där förmågan så får jag ju i viss mån skylla mig själv. Så känns det liksom. Och det känns liksom.. som kvinna är det kanske mer accepterat men som man... Att ta så mycket stryk och inte sätta gränser och inte någonting. Det känns lite... vad ska man säga...? Förut liksom kändes det såhär: 'Åh, jag kunde inte ha gjort någonting annat, jag är helt oskyldig!'. Men nu känner jag liksom att, jag är inte skyldig till någonting men jag är skyldig till att inte, vad heter det? I denna relationen så är jag skyldig till att jag inte satte stopp.”

Det är inte bara Ulf som påpekar att det finns ett samband mellan hans känslor av skuld och skam över vad han har utsatts för och manlighet, eller brist på manlighet. Kjell säger:

En normal man, om det nu finns... Han hade väl slagit näven i bordet: 'Fan, du flyttar ut, du kan väl ta han och flytta hem till han'. Och redan då skulle man väl ha satt stopp men någon defekt har jag som gör att jag inte liksom... sa ifrån.”

Det Ulf och Kjell uttrycker är alltså att de inte har agerat i enlighet med deras föreställningar om hur en ”normal man” ska agera. Deras föreställningar om den kulturellt dominanta maskuliniteten, den hegemoniska maskuliniteten, bidrar förmodligen till att de till stor del anser att de får skylla sig själva eftersom de inte har ”slagit näven i bordet” och stått upp för sig själva. Detta skulle de ha kunnat göra genom att fysiskt stoppa kvinnornas våldshandlingar via eget våld. I sammanhang där män förkroppsligar en underordnad maskulinitet kan våld anses vara det enda acceptabla gensvaret på upprepade kränkningar, eftersom användningen av våld för hämnd innebär ett skydd mot hoten mot manligheten (Messerschmidt, 2004, s. 63). I studien av Sogn & Hjemdal (2011, s. 61) berättar personal från ett kriscenter att många av de våldsutsatta männen har fått frågan från omgivningen om varför de inte bara slår tillbaka. De uppger att det upplevs som mindre legitimt att *inte* använda våld än att göra det, för en man som blir hotad om eller utsatt för våld (Ibid.).

5.4. Våldets konsekvenser

Alla männen talar om allmänt dåligt psykiskt mående som en konsekvens av våldet. Skamkänslor som konsekvens nämns av flera informanter i Sogn & Hjemdals studie (2011, s. 60-61, 65), och det återkommer också i alla våra informanternas berättelser. Två av männen talar dessutom om att de har förlorat självkänslan och självförtroendet. Ångest och självskadetankar nämns av en man, stress av två. En av männen uppger att han har fått diagnosen posttraumatisk stressyndrom till följd av våldet. Samtliga konsekvenser av våldet som nämns av informanterna i vår studie finns representerade i tidigare forskning (Ibid., s. 35-36). Nedan beskriver Christer och Rolf hur våldet påverkat dem psykiskt.

”Jag blev helt fräntagen självkänsla, självförtroende, självrespekt. Helt fräntagen det jag hade, och det gick så fort. Och jag hade inte trott att den mekanismen fanns i mig, att jag kunde bli fräntagen allt det här så fort, med så subtila medel som hon använde trots allt. Det var ju inte, det var ju inget basebollträ i skallen, liksom. Utan det var ju... psykologisk krigföring hon sysslade med. Att det hade sån effekt på mig som det hade, det visste inte jag om. Så det har förändrat bilden av mig själv att... att jag i vissa situationer kan sjunka så djupt som jag gjorde. Att jag kan sjunka så djupt och tillåta mig att bli utsatt för det jag blev utsatt för.” (Christer.)

”Man kan ju inte koppla av, man måste vara någorlunda vaken. Våldet har inte skrämmt mig men man blir så in i själen trött.” (Rolf.)

Ulf fick även rent fysiska åkommor, exempelvis astma som läkarna sa var obotlig men som försvann sedan han lämnade relationen. Han beskriver:

”Det är inte så att det tog på mig bara psykiskt. Det tog på mig fysiskt. Jag fick astma som jag inte kunde handskas med som var obotlig. Jag fick jättedåliga blodvärden... Jag måste göra någonting åt det sa de. Och astman var helt obotlig för den var... De kollade om den var allergi, nej det var ingen allergi. Den var.. jag fick... För att kunna andas fick jag gå och andas med, vad heter det.. cortison. Varje morgon fick jag ta cortison för att kunna börja andas, va. Och hon sa det 'Det måste du göra hela resten av ditt liv', sa hon. För jag var så fruktansvärt rädd och sönderstressad och inte vågade liksom göra någonting för jag visste hon hade alltid någonting... Argumentation, hon satte mig.. Och så slogs hon.. och så, vad heter det... hotade hon.”

Tankar på självmord är rapporterat i tidigare forskning (Sogn & Hjemdal, 2011, s. 56) men detta nämns inte av männen i vår studie. En av männen berättar dock att han i sin desperation att få kvinnan att lyssna på vad han ville säga hade tankar på att ”dra en kniv i benet”. I tidigare forskning rapporteras att en konsekvens av kvinnors våld mot män är att risken ökar

för att männen begår grova våldshandlingar mot kvinnorna (Straus, 2011 s. 286, Straus, 2005, s. 79). Christer berättar om hur hans tankar började kretsa runt detta:

”Jag måste döda den här kvinnan, tänkte jag. Det var inte en känsla, det bara kom upp en insikt om att jag måste döda den här kvinnan för att få slut på det här. För att få vara ifred. Jag måste döda henne för att få vara ifred. Nu, nu har jag ju inte... Jag har ju naturligtvis inte gjort det och jag tänker inte göra det heller. Men tanken kom upp - Det är det här som är lösningen. Jag måste ta henne av dagar, för att få vara ifred.”

Rolf gick steget längre och blev vid ett tillfälle våldsam mot Gunilla. Detta beskriver han som vändpunkten som fick honom att lämna relationen. Nu i efterhand vill han varna andra män i samma situation för vad en underskattning av våldets inverkan kan leda till:

”Jag såg aldrig ens risken för att det skulle hända. Nu har jag lärt mig att alla människor förmodligen är kapabla att begå grova våldsbrott. Det är bara en fråga om hur hög tröskel man har.”

En annan påtaglig konsekvens av våldet är rädsla för ytterligare våld. Alla männen i vår studie berättar om att de var eller fortfarande är rädda för att kvinnan ska skada dem genom falska anmälningar till polisen eller till socialtjänsten i syfte att få vårdnaden om barnen. Oro för vårdnaden och vad som ska ske med barnen nämns upprepade gånger i tidigare forskning (Sogn & Hjemdal, 2011, s. 57, 61, Blixt et al., 2010, s. 56), likaså oro för polisanmälningar och förtal (Blixt et al., 2010, s. 52f, 55). I studien av bland annat Blixt (ibid., s. 56f) talar en personal från mansjouren om hur maktlösheten som finns i relationen förstärks i kontakten med samhällets instanser då dessa har en förmåga att i dylika fall ta kvinnans parti. Kvinnor utgör mer idealiska offer än män och en kvinna utgör ingen idealisk gärningsman (Christie, 2001, s. 47-48, 55). Detta kan vara en möjlig förklaring till att personal inom hjälpapparaten tenderar att ta kvinnans parti. Kjell berättar:

”Det minsta misstag jag gjorde kunde ha diskvalificerat mig som pappa. Om jag hade varit ut på krogen, blivit full, åkt dit i rattfylla eller... slagits med någon eller förföljt henne. Vi säger det, förföljt henne och hotat henne. Då hade det ju varit kört. Så inte någonting fick jag göra fel och det tar på en människa att alltid liksom [- -] vara perfekt.”

5.5. Omgivningens agerande

Endast en av männen, Rolf, har på egen hand sökt hjälp från samhället på grund av våldet. De övriga männen har berättat sina historier först då de kommit i kontakt med hjälpapparaten av

andra anledningar. Rolf har sökt hjälp hos polisen vid två tillfällen men anmälningarna avskrevs då han sagt att han inte ville medverka till att Gunilla hamnade i fängelse. Gunilla sökte själv hjälp hos psykiatrin vid ett flertal tillfällen men blev hemskickad och rekommenderad att ta kontakt med öppenvården, något som aldrig skedde. Rolf berättar att psykiatrin inte hade någon som helst dialog med honom, trots att de var medvetna om Gunillas våldsamma beteende och om skador på Gunilla som ansågs vara ”efter misshandel från maken”. Rolf har också sökt hjälp via socialtjänsten vid ett flertal tillfällen men han beskriver att de var som handlingsförlamade inför det faktum att Gunilla var våldsam, trots att hon själv uttalat att hon var rädd för att utgöra en fara för barnen. Rolf är besviken på både rättsväsendet och psykiatrin. Han sammanfattar sin besvikelse med följande ord:

”Psykvården och rättsväsendet verkar befinna sig på olika planeter. Det enda gemensamma är att de agerar som om kvinnors våld inte finns eller möjligen något ovidkommande som man inte behöver fästa sig vid.”

Förklaringarna till att de andra tre männen inte sökt hjälp är skam, rädsla för att inte bli trodd och föreställningar om manlighet så som att vara starkare och att själv förväntas kunna reda upp situationen. Detta är samma förklaringar som framkommer i flera tidigare studier (se exempelvis Sogn & Hjemdal, 2011, s. 28, 38ff, 86f). Tre av männen har varit i kontakt med socialtjänsten med anledning av problem med barnen eller vårdnadstvist och har där berättat sina historier. Ulf berättar om hur han blivit misstrodd av socialtjänsten och Rolf säger att han blev ifrågasatt som förälder. Båda två berättar att de trots detta till slut blev bedömda som goda föräldrar. Även Kjell har negativa erfarenheter då han och Lena hade kontakt med socialtjänsten bland annat på grund av att Lena ägnade sig åt umgängessabotage, hon lät inte Kjell träffa barnen. Kjell berättar om bemötandet från socialtjänsten:

”Misstänkliggjord direkt från första dagen... De var skittaskiga redan från början... I ögonen på socialsekreterare och såhär så känns det som att de tycker att jag har varit besvärlig. Fick ingen hjälp av socialtjänsten, ingenting.”

Ulf och Christer har blivit anmälda för misshandel av sina partners och har på det viset kommit i kontakt med polisen. Båda utredningarna lades ned då det framkom att kvinnorna ljugit i sina anmälningar. Maria anmälde Ulf för misshandel och i samband med det gör Ulf en motanmälan, nedan berättar Ulf och Christer om hur de blev bemötta hos polisen i samband med anmälningarna.

”Då talade jag om som det var... gjorde en anmälan och sa som det var liksom. Men det, det har de inte brytt sig om.” (Ulf.)

”Det var inte så viktigt det jag sa. Och jag fick pusha för att hon (den kvinnliga förhållningsledaren. Författarnas anmärkning) skulle skriva ner det jag sa. Hon hade en förutfattad mening, till min nackdel. Så dem har jag inget förtroende för, polisen. De var inte bra, i alla fall inte i mitt fall.” (Christer.)

Rolf kom först i kontakt med polisen då Gunilla ringde dem under ett bråk, ett bråk där Gunilla slagit Rolf med knytnävorna i bröst och på ansikte, rivit och bitit honom. Rättsläkarundersökningen visade på ett femtiotal skador. Gunilla hade också skador orsakade av hennes eget våld och Rolf dömdes för misshandel. Det är mycket mer ovanligt att män utsatta för partnervåld ringer polisen och i de fall de gör det så är polisen ovillig att arresteras kvinnan (Straus, 2011, s. 286). Det finns studier som visar att då manliga offer för partnervåld ringer polisen så är det lika stor risk att han själv blir arresterad som att kvinnan blir det (Ibid.). Rolf berättar:

”Jag var fullständigt övertygad om att ingenting kunde ju hända mig. Men jag blev gripen och förd till polisstationen. Jag tänkte att: 'sanningen hinner ikapp'. Efteråt har jag lärt mig att det är ingen som bryr sig om sanningen. Min advokat sa: 'gå hem till henne och säg vad hon ska säga'. Jag sa att det enda jag kan säga till henne är att säga sanningen. Advokaten sa: 'Sanningen har ingenting med det här att göra'. Där slogs mitt förtroende för rättssystemet i tusen bitar.”

Att männen inte blivit trodda inom hjälpapparaten är i linje med exempelvis Sogn & Hjemdal rapport. Åtta kriscenter deltog i deras studie, varav ett var särskilt inriktat på män. Kriscentren uppger i intervjun att de våldsutsatta männen de varit i kontakt med ofta är rädda för att inte bli trodda inom hjälpapparaten som de ska vända sig till gällande våldet de blir utsatta för (Sogn & Hjemdal, 2011, s. 55). Flera av männen har erfarenhet av att inte bli trodda då de sökt hjälp (Ibid., s. 61). Även männen i studien av Blixt och medförfattare (2010, s. 52ff) vittnar om att de inte blivit trodda hos polis och socialtjänst. Samtliga män i vår studie har dock positiva erfarenheter av kontakten med mansjourer och en man har sökt hjälp hos psykolog och brottsofferjouren och är mycket nöjd även med bemötandet där. Ulf berättar om värdet av kontakten med mansjouren:

”Och där tror jag mycket var tack vare mansjouren faktiskt att jag så snabbt fick det där stödet, va. Alltså, som Bosse och andra då som förstår liksom att man kan tappa orken när man... För det blir en sorts... efter så lång misshandel så tappar man självkänslan, man tappar... ja, självförtroende hade man ju ingenting när man inte har ett jobb liksom. Och varit hemma och man misskrediteras ändå. Så att jag tycker mansjouren har varit helt fantastisk.”

Tre av männen berättar om hur delar av omgivningen, bekanta, familj och vänner tagit avstånd från dem på grund av kvinnans falska anklagelser och förtal. Då Rolf dömdes för misshandel försvann alla vänner utom en. Samtidigt vittnar alla männen om hur viktigt det har varit att ha någon som ställt upp, lyssnat och funnits som vän, antingen då relationen pågick eller efteråt då flera av kvinnorna fortsatte att utöva ett psykiskt våld mot männen.

5.6. Teorianknytning

I detta avsnitt analyserar vi studiens resultat med utgångspunkt i teorin om det idealiska offret samt maskulinitetsteori.

5.6.1. Det idealiska offret

På frågan om de såg sig själva som offer svarade tre av männen att de inte gjorde det. Förklaringar till detta sades bland annat vara att man som man skulle vara större och starkare, och klara att reda upp situationen. Att samhället har svårt att acceptera att män kan vara utsatta för våld av en kvinna nämndes av alla männen i vår studie. Christer beskriver sin upplevelse som följer:

”Men, men det är ju inte accepterat i samhället att män är brottsoffer. Speciellt inte utsatta av en kvinna. Det är ju männen som ska vara, tycker samhället, överlägsna kvinnorna. Och sen komma och säga det då 'Ja, jag har blivit utsatt av en kvinna'. Svårt att få acceptens för det. [- - -] Och det var ju faktiskt min advokat som fick mig att tänka i banorna att jag har varit utsatt för någonting. Att han nämnde ordet brottsoffer. Och jag såg mig inte själv som ett brottsoffer. Jag såg mig som en kille som har försatt mig i en klantig situation. [- - -] Jag har fortfarande svårt att se mig som ett offer, ett brottsoffer, utsatt för en förövare. Ibland så har jag insikten att jag har blivit utsatt för någonting utan min egen förskyllan. Men för det mesta går jag och har en känsla inombords att jag har mig själv att skylla. Att det är mitt eget fel.”

Ulf var den enda av männen som såg sig själv som ett offer, detta eftersom han på grund av att Sara styrde relationen tvingades vara hemma med barnen och därför blev av med jobbet.

”Man var ju ett offer till tusen procent. Det var man. Det började och sen vart det mer och mer, offer, offer, offer, offer.”

Vi har i teorikapitlet redogjort för Christies teori om det idealiska offret och offrets sex utmärkande egenskaper. I motsats till det idealiska offret så är alla männen i vår studie friska och både större och fysiskt starkare än kvinnorna de varit utsatta för våld av. De kan därför klandras för att de borde ha skyddat sig (Christie, 2001, s. 48) exempelvis genom att slå tillbaks och genom att lämna relationen. Männen har som regel inte ägnat sig åt något respektabelt projekt då de utsattes vilket gör dem till ett icke-idealiska offer (Ibid., s. 48). Männens berättelser skiljer sig dock en del i fråga om detta. Våldet har i ett fall skett när den aktuella informanten var svårt sjuk och inte kunde komma ur sängen, i andra fall har det skett exempelvis under en sexakt eller under ett bråk. Gärningsmannen är kvinna och ses därigenom som svagare än männen. Definitionen ”stor och ond” passar inte in. Eftersom kvinnorna inte stämmer överens med bilden av en idealisk förövare försvagas männens möjligheter att identifieras som idealiska offer ytterligare (jmf. Christie, 2001, s. 54f). Männen står dessutom gärningsmännen (i dessa fall egentligen ”gärningskvinnorna”) nära vilket varken gynnar bilden av en ideal gärningsman eller ett idealiskt offer (Ibid., s. 48, 55).

Slutligen bidrar även rådande föreställningar om maskulinitet till att det är enormt svårt för männen att hävda sin roll som offer, trots att de är har styrkan att göra det. Christie skriver att ett viktigt element i att vara ett idealiskt offer är att offret är starkt nog att bli hört men samtidigt tillräckligt svag för att inte bli ett hot mot andra viktiga intressenter (Christie, 2001, s. 51). Om våldsutsatta män fick legitim status som offer skulle de rådande föreställningarna om femininitet och maskulinitet utmanas. Den feministiska utgångspunkten i synen på partnervåld som Kelly (2003, s. 793) menar råder i samhället idag skulle också utmanas. Att männen passar dåligt in på bilden av idealiska offer kombinerat med föreställningar om maskulinitet och en feministisk syn på partnervåld kan vara en förklaring till varför de upplever att de inte blivit lyssnade till eller trodda på inom socialtjänsten och rättsväsendet.

5.6.2. Maskulinitetsteori

Samtliga intervjupersoner i denna studie är heterosexuella män av nordiskt ursprung som tillhör kategorin tjänstemän (ett par av dem har även varit egna företagare). De är en del av den grupp av män som skulle kunna beskrivas som de kulturellt dominanta i det svenska samhället idag.

Eftersom kulturell dominans och hegemoni hör samman (Connell, 2008, s. 116) är det högst förståeligt att deras uppfattningar om innebörden av maskulinitet/manlighet bär tydlig prägel av dominans. Det är den hegemoniska maskuliniteten som kommer till uttryck i männens redogörelser. Intervjupersonerna nämner bland annat ansvarstagande, fysisk styrka, trygghet, självkontroll, förmåga att tygla sina känslor, att vara familjens överhuvud och försörjare som exempel på vad manlighet innebär. Ulf beskriver sin definition av manlighet:

”Så manlighet från början var ju liksom att, ja, man hade ju sin roll i det gamla brukssamhället då: Att man skulle ta hand om försörjningen och kvinnan skulle ta hand om barnen och så hade man sina roller där då. Och då om man var duktig på det så var man en bra man. Och man skulle inte diska, städa, tvätta... så som man hade man helt annat ansvar. Så manlighet i den miljön det var ju att man skulle ta sitt ansvar och sin roll som man. Man skulle vara rättrådig och vara ansvarstagande och ja, ta hand om svåra beslut och sånt. Och kvinnan skulle liksom rätta sig efter det och ja, på bästa sätt stötta det där. Ja, så var det. Och det var ju ett väldigt ansvar som man. Man fick ta ansvar för de beslut man tog också.”

Vad Ulf beskriver är ett samhälle som tydligt präglas av patriarkala maktstrukturer, ett samhälle där män för och kvinnor följer. Med tanke på att han har fostrats i ett sådant samhälle framstår hans åsikt att han agerade felaktigt när han ”tillät” att kvinnan han levde med bestämde över honom som välmotiverad. Han uttrycker skam över detta beteende, vilket övriga män i denna studie också gör. De uttrycker att de mår/har mått psykiskt dåligt och plågas/har plågats av skuld- och skamkänslor på grund av det våld de har utsatts för. Något som kan antas förstärka dessa känslor är att de misslyckats med att leva upp till bilden av den ”manlige” mannen. Deras gensvar på kvinnornas dominans och våld stämmer inte överens med den uppfattning de har om ”manliga” män. Detta skulle kunna bero på att de anser att en ”manlig” man inte låter sig styras, särskilt inte av en fysiskt svagare kvinna.

Den hegemoniska maskulinitetens främsta karaktäristika är att framgångsrikt vidmakthålla sin auktoritet (Connell, 2008, s.115), att intervjupersonerna inte har lyckats göra detta bidrar förmodligen till att de upplever sig vara misslyckade som män. Detta är möjligen också en bidragande orsak till att männen i vår studie beskriver att omgivningens bemötande av dem som offer för våld utövat av kvinnor har varit dåligt. Det handlar till övervägande del om bemötandet från myndigheter som socialtjänst och polis, men i vissa fall även om bemötande från vänner och familj. Ulf beskriver ett tillfälle när hans och Saras vänner var hemma hos dem och de tillsammans berättade att Sara var våldsam mot honom. Han säger att reaktionen

uteblev och att vännerna bara blev tysta. De ville inte prata om Saras våld. Kjell berättar om när han sökte hjälp från samhället om bemötandet han då fick med följande ord: ”Misstänkliggjord från första dagen.” Sogn och Hjemdal (2011, s. 14) skriver att det är viktigt att också mäns utsatthet för våld belyses med hjälp av patriarkala maktstrukturer och beteendemönster eftersom dessa innebär att vissa former av maskulinitet premieras medan andra nedvärderas. Offerrollen faller med den hegemoniska förståelsen av maskulinitet som utgångspunkt in i den senare kategorin och undertrycks därför. Svaghet och sårbarhet passar inte in i den i samhället rådande bilden av hur en man ska vara (Ibid.). Detta skulle kunna vara en anledning till det dåliga bemötande från omgivningen som männen i vår studie berättar om.

Några av männen uttrycker också förvåning över kvinnornas beteende. Inte enbart över våldet i sig, men också för att kvinnorna de levde med enligt männens redogörelser tycktes föredra att spendera tid på arbetet framför att vara hemma och ta hand om barnen. Männen tog i dessa fall på sig den sist nämnda arbetsuppgiften, men de menar att det är ”konstigt” att en kvinna med små barn väljer att arbeta mycket. En rimlig tolkning av detta är att informanterna anser att deras före detta partners beteenden var ”okvinnliga”, eller med andra ord ”manliga”. Kvinnornas beteende kan betraktas som uttryck för att de inte upplevde sig som beroende av att spendera mycket tid med sina familjer samt för att de strävade efter ekonomiskt oberoende, och enligt Connell (2008, s. 121) definieras feminitet i patriarkala strukturer bland annat som beroende. Den kulturellt dominanta feminiteten är dessutom underordnad den hegemoniska maskuliniteten och inriktad på att tillmötesgå mäns önsknings och intressen (Messerschmidt, 2004, s. 42). Ur ett sådant perspektiv blir våra informanters före detta partners ”okvinnliga” kvinnor när de trots sina mäns önsknings om det motsatta prioriterade förvärvsarbete framför tid med familjen. Informanterna blir samtidigt ”omanliga” män när de av sina tidigare partners ”tvingades” vara hemma och sköta omsorgen om barnen istället för att förvärvsarbete. Det är därmed sagt inte enbart våldet som männen i vår studie har utsatts för som de menar har inverkat negativt på deras sociala identitet som män.

5.7. Sammanfattning

Samtliga män i vår studie beskriver relationer präglade av våld med det latent våldet mer eller mindre ständigt närvarande och kvinnan som den dominanta och styrande. Flera av männen tolkar deras underordning och acceptans av våldet som brister i deras manlighet, vilket tidigare forskning bekräftar är en vanlig uppfattning (Sogn & Hjemdal, 2011, s. 57).

Mannen som underordnad är en stark kontrast till den hegemoniska maskuliniteten, eftersom denna präglas av manlig auktoritet (Connell, 2008, s. 115). Som män utsatta för våld av en kvinna hamnade informanterna långt utanför både sin egen och samhällets bild av hur en man ska vara. Studien visar vidare att männen hade svårigheter att se det psykiska, materiella samt latent våld de utsattes för som våld då relationen pågick. En förklaring till detta skulle kunna vara att männen inte tar sådant våld på allvar. En av dem säger i anknytning till detta att: "som man ska man tåla mer". George (1994, s. 147) menar att det i samhället finns en acceptans för kvinnors våld mot män. Detta kan förklara att några männen själva inte såg våldet de utsattes för som särskilt allvarligt. Skam och en vilja att skydda både sig själv och kvinnan gjorde att ett par av männen försökte dölja och släta över det våld de utsattes för.

Våldet som männen utsattes för bestod av en kombination av våldstyper och skedde i huvudsak i hemmet, vilket är i linje med vad som framkommit i andra studier (Nilsson, 2002, s. 21, 24, Hradilova Selin, 2009, s. 8). En av informanterna i studien berättar om återkommande sexuellt våld. Messerschmidt skriver angående detta att kvinnor inte förväntas begå sexualbrott och att sådana brott begångna av kvinnor därför negligeras (Messerschmidt, 2004, s. 23). Kelly menar att allt partnervåld riktat mot män från en kvinnlig partner tenderar att negligeras eller till och med försvaras på grund av den rådande feministiska förståelsen av fenomenet (2003, s. 793, 814). Detta kan vara en anledning till att samtliga män i vår studie själva känner skuld över det våld de blivit utsatta för och skam för att det "tillåtit" det att fortgå och därigenom brustit i sin manlighet.

Samtliga informanter uppger ett allmänt dåligt psykiskt mående som konsekvens av våldet. Hälften av informanterna berättar om stress, dåligt självförtroende och dålig självkänsla, en av männen vittnar om ångest och självskadetankar, en annan om psykosomatiska åkommor så som astma. Alla dessa konsekvenser av våldet finns representerade i tidigare forskning (Sogn & Hjemdal, 2011, s. 35f). Självmordstankar nämns i en studie (Ibid., s. 56) men ingen av våra informanter nämner detta, däremot talar en om självskadetankar och tankar kring att döda kvinnan för att bli lämnad i fred. En annan informant berättar att han vid ett tillfälle varit våldsam mot den kvinna som utsatte honom. Straus (2011 s. 286 & 2005, s. 79) menar att kvinnors våld mot män ökar risken för att männen begår grova våldshandlingar mot kvinnorna. Rädsla för mer våld och kanske främst för förtal och falska anmälningar till polis och socialtjänst är ytterligare en följd av våldet som intervjupersonerna beskriver. Denna oro

speglas även i andra studier (exempelvis Blixt et al., 2010, s. 52f, 55). Männerna har i sin kontakt med socialtjänst och rättsväsende upplevt att personalen har tagit kvinnans parti, vilket skulle kunna förklaras med att de inte utgör några idealiska offer (Christie, 2001, s. 47f).

Tre av männen i studien har avstått från att söka hjälp. Den dominerande förklaringen till detta är rädsla för att inte bli trodd samt skam och skuld, delvis kopplat till identiteten som man. Dessa förklaringar återfinns upprepade gånger i studien av Sogn och Hjemdal (2011, s. 28, 38ff, 86f). Samtliga män har blivit bra bemötta hos mansjourerna och vittnar om vikten av att ha någon som lyssnar och tror på dem. De uttrycker dock besvikelse över hur samhället agerat då de kommit i kontakt med polis och socialtjänst och där till slut berättat sina historier. De har upplevt sig misstrodda på grund av att de är män, vilket även framkommer i tidigare forskning där män har tillfrågats om detta (Sogn & Hjemdal, 2011, s. 55, Blixt et al., 2010, s. 52ff). Den man som aktivt sökt hjälp upplever att problemet negligerats, både inom psykiatri, socialtjänst och rättsväsende. Det bristfälliga bemötandet hos hjälpinstanser har förvärrat de psykiska konsekvenser av att vara våldsutsatt som männen berättar om, exempelvis ångest och stress. Det har även bidragit till att bekräfta delar av deras uppfattning om manlighet, att man som man förväntas klara att reda upp situationen själv.

6. Diskussion

Här nedan kommer vi att diskutera vår studie och dess resultat. Vi inleder med att diskutera resultaten och de slutsatser vi drar av dessa. Därefter följer en diskussion om den metod vi har använt och dess fördelar och nackdelar.

6.1. Diskussion av slutsatser

I denna uppsats har vi försökt generera ökad förståelse för hur ett urval heterosexuella män som har blivit utsatta för våld av sin partner upplever att våldet påverkat dem. Detta främst koncentrerat på psykisk påverkan, påverkan på ”manlig” identitet, samt omgivningens bemötande av männen. I fråga om psykisk påverkan berättar informanterna om upplevelser av maktlöshet, stress, ångest, självskadetankar, skuld- och skamkänslor, förlust av självkänsla och självförtroende, rädsla, tankar på att mörda kvinnan för att få vara ifred, och i ett fall posttraumatiskt stressyndrom som konsekvenser av våldet. Skamkänslorna är i informanternas berättelser sammankopplat med den sociala identiteten som man. De anser att de i relationen inte levde upp till idealbilden av den ”manlige” mannen. Följderna av detta har bland annat

varit upplevelser av sig själva som underlägsna, ovilja att berätta för närstående vad de har varit utsatta för och ovilja att söka hjälp från samhället. Gällande omgivningens agerande förklarar männen att de har tappat sitt förtroende för samhällets hjälpanse instanser, så som socialtjänst, polis och psykiatri. Detta på grund av att de upplevt dåligt bemötande, misstro och ointresse för det som har drabbat dem. De berättar också att många tidigare närstående och bekanta personer har vänt sig mot dem eftersom de inte har trott på deras berättelser. I flera fall har informanterna upplevt att det endast är en eller ett par enskilda personer, samt mansjourerna som har bemött dem väl och lyssnat på dem.

Det centrala i vår helhetstolkning av studiens resultat är att genusstrukturer och föreställningar om "manlighet"/"maskulinitet" och "kvinnlighet"/"femininitet" är av stor betydelse för männens upplevelser av kvinnornas våld. De har påverkats av dem under tiden då relationerna pågick, vilket yttrat sig bland annat genom ovilja att söka hjälp. Våldets konsekvenser för deras psykiska mående har även förvärrats på grund av föreställningar om "manlighet" som har bidragit till skamkänslor. De har på grund av dessa föreställningar och genusstrukturer varit opassande offer för kvinnors våldsbrottslighet, vilket vi tolkar som en möjlig bidragande orsak till samhällets och den nära omgivningens (brist på) agerande. Kvinnornas våld har av samma anledning ignorerats eller inte tagits på allvar, i viss mån av männen men även av samhället. Denna tolkning stöds till stor del av den tidigare forskning som ligger till grund för studien (se exempelvis George, 1994, s. 147 om mannen som offer) och är överensstämmande med teorin om det idealiska offret och Connells och Messerschmidts maskulinitetsteori.

Våldsutsatta mäns svårigheter att bli sedda som offer får konsekvenser inte bara för männen själva utan även för deras barn som med sannolikhet blir vittnen till våldet, och för de våldsamma kvinnor de lever med. Kvinnorna behöver få hjälp att lära sig att lösa konflikter och hantera känslor utan våld, vilket de inte kan få om deras beteende inte tas på allvar. Kvinnor vars våld blir negligerat eller till och med accepterat kan ostört fortsätta att utöva detta våld och då kvinnan är våldsam ökar risken att även mannen blir det och att våldet i relationen trappas upp (Straus, 2011, s. 286). Barnen som växer upp som vittnen till våld i hemmet löper, som vi redogjort för i kapitel 2.4. större risk än andra barn att själva bli våldsutövare. Av bland annat dessa anledningar, och självklart eftersom män inte ska behöva bli utsatta för våld i sina relationer, är det av stor vikt att män kan hävda sin rätt till status som legitima offer för kvinnors våld. De föreställningar om "manlighet" som våra informanter bär

med sig kan dock utgöra ett hinder för ett sådant hävdande, eftersom de gör att männen själva sällan betraktar sig som offer. Detta innebär att männen kan behöva extra stöd och hjälpinstanser. Den tidigare forskning som ligger till grund för denna studie, såväl som våra informanternas berättelser om myndigheters bemötande, indikerar dock att förändringar i samhällets syn på och hantering av partnervåld krävs om utsatta män ska kunna få detta stöd.

Männens berättelser visar att även kvinnor kan använda våld som medel för att få som de vill och för att kontrollera sin partner, trots att motsatsen ibland hävdas. I en kunskapsöversikt om mäns våld mot kvinnor (Sveriges kommuner & landsting, 2006, s. 21) uppges att det helt saknas studier som påvisar att kvinnor använder våld för att försöka kontrollera och dominera relationspartners. Denna studies resultat indikerar dock att de våldsamma kvinnorna som våra informanter har levt med till viss del använde våld av precis den anledningen, för att dominera männen. Eftersom informanterna i denna studie är mycket få är detta resultat dock ej generaliserbart. George (1994, s. 138, 148) skriver emellertid att män som offer för partnervåld genererar litet akademiskt intresse och att detta beror på att sådan forskning utmanar klassiska och högt värderade kvinnliga och manliga stereotyper. Detta väcker frågan om anledningen till att det saknas studier som indikerar att även kvinnor använder våld som medel för att vinna kontroll. Detta skulle kunna bero på det inte förekommer (förutom i vår studie), men det skulle också kunna bero på att det inom forskningen inte finns något intresse för detta.

Om man utgår ifrån att genus alltid konstrueras och struktureras på samma vis och om det endast finns en (heterosexuell) ”femininitet” som kan definieras genom adjektiv som känslig, svag, kärleksfull och fridfull är det självklart svårt att föreställa sig kvinnor som med hjälp av aggressivitet och våld försöker dominera sin manlige partner. Det är också svårt att se att heterosexuella män kan vara offer för kvinnors partnervåld i en kontext där ”maskulinitet” betraktas som något enhetligt som tillskrivs vissa bestämda egenskaper, så som okänslighet, styrka, framåtanda och aggressivitet. En sådan utgångspunkt kan begränsa synfältet så att kvinnors eventuella användning av våld med målet att dominera och kontrollera manliga partners blir osynligt. Med andra ord kan det vara svårt att finna det som inte söks eller det som möjligtvis medvetet undviks att ses på eftersom det inte stämmer överens med redan etablerade uppfattningar. Då det söks enkla förklaringar till ett komplext problem, så som våld i nära relationer, finns en risk att en del av problemet förbises. Detta kan få till konsekvens att offren i den delen som förbises i stor utsträckning står utan möjligheter till stöd och hjälp.

Vi anser att våldsutsatta män i nära relationer är en grupp som bör få mer utrymme i forskning, media och debatt. Det är dags att belysa att också män kan vara offer för våld i nära relationer, och att även kvinnor kan vara förövare. Om inte detta sker är risken stor att män som drabbas av kvinnliga partners våld även i fortsättningen kommer att vara en grupp som inte får det stöd de behöver. Kvinnor kommer även fortsättningsvis löpa högre risk att drabbas av grovt våld från manliga partners än de skulle göra om man från samhällets sida tog kvinnors våld mot män i nära relationer på allvar. Vi menar därför att det finns ett stort behov av att få fram en realistisk bild av det våld som män utsätts för av kvinnliga partners, ett våld som står i konflikt med de stereotypa föreställningarna om ”maskulinitet” och ”femininitet” som är dominerande i samhället idag.

6.2. Metoddiskussion

Den kvalitativa intervjun har både fördelar och nackdelar, möjligheten att undersöka intervjupersonernas upplevelse av ett fenomen gjorde att den, tillsammans med den hermeneutiska ansatsen passade bra för vårt syfte. Ett val av andra metoder och teorier i denna studie skulle ha givit annorlunda resultat och resultat kan alltid tolkas olika. Det är även möjligt att andra forskare skulle presentera en annan tolkning i analysen trots att teorierna är desamma. En möjlig orsak till detta är att undersökarnas förförståelse har relativt stor betydelse i den hermeneutiska forskningsprocessen. Ett resultat kan även påverkas av ”aktör- observatörparadoxen” vilket i denna studie skulle innebära att intervjupersonen och undersökaren har olika perspektiv där aktören (intervjupersonen) tenderar att utgå från situationer då de tolkar sitt eget beteende medan observatören (undersökaren) tenderar att utgå från aktörens personlighet (Lilja, 2011, s. 43-44). Detta gör att vi som undersökare kan tolka en händelse annorlunda än intervjupersonen själv. Vi har försökt att minimera denna risk genom att under intervjun ställa frågor för att försäkra oss om att vi uppfattat svaret korrekt samt genom att låta intervjupersonerna läsa igenom våra återgivningar och tolkningar av deras berättelser och kommentera dessa, något Kvale & Brinkmann (2011, s. 212) benämner som ”deltagarvalidering”.

En given konsekvens av att studien fokuserar mäns upplevelser av kvinnors våld i nära relationer är att det enbart är männens uppfattningar och berättelser om problemet som presenteras. Läsaren bör vara medveten om att detta innebär att det inte presenteras några alternativa upplevelser av de beskriva händelseförloppen, exempelvis från kvinnan, polis, socialtjänst etcetera. Ett mer varierande resultat hade även kunnat erhållas om

intervjupersonerna varit fler. Samtidigt möjliggjorde det lilla antalet intervjupersoner att vi kunde göra längre och mer djupgående intervjuer vilket var relevant utifrån studiens syfte. Att generalisera utifrån vår studie är problematiskt på grund av intervjupersonernas ringa antal. Detta har dock inte varit studiens syfte. Syftet har varit att belysa fenomenet kvinnors våld mot män och den sociala utsatthet som dessa män lever i med en förhoppning om att därigenom skapa en större acceptans för fenomenets existens och i förlängningen även större möjlighet för dessa män att få hjälp.

Vi som har genomfört studien är kvinnor, informanterna är män och vi har intervjuat dem om ett känsligt ämne i vilket genusstrukturer och uppfattningar om maskulinitet har visat sig vara av betydelse. Det är möjligt att detta, att vi är kvinnor, kan ha påverkat informanterna så till vida att de kan ha justerat sina svar på våra frågor för att inte framstå som ”omanliga” eller för att inte uttrycka sig på ett sätt som verkar alltför politiskt inkorrekt, till exempel ifråga om vad ”manlighet” betyder för dem. Om vi som genomförde denna studie hade varit män hade vi eventuellt fått till viss del andra svar på våra frågor. Vi tror dock inte att dessa svar skulle befinna sig närmare intervjupersonernas osminkade åsikter och tankar. Detta med anledning av att det är minst lika viktigt att framstå som en ”manlig” man inför andra män som det är att göra det inför kvinnor. Det är ofta män som använder nedsättande tillmälen, gärna ”kvinnliga” sådana (”kärring”, och så vidare) om män som anses bete sig ”omanligt”. På så vis utestängs män som anses vara svaga från den hegemoniska maskuliniteten (Connell, 2008, s. 117). Därför hade det möjligen varit svårare för intervjupersonerna att berätta om det som de uppfattar som mest kränkande för manliga forskare.

6.3. Förslag till vidare forskning

Vi anser att det finns en mängd olika forskningsområden kopplade till vår studie som skulle behöva utvecklas. Vi kan se ett behov av vidare studier kring både mäns och kvinnors syn på manlighet och våld för att få en djupare förståelse av de föreställningar kring maskulinitet och våld som finns i vårt samhälle. Forskning gällande myndighetsanställdas attityder till män som offer för våld i nära relationer ser vi som både nödvändig och intressant då vår studie tyder på att det är ett område där förbättringar behöver göras. Ett annat intressant och viktigt område är hur barnen i relationer där kvinnan brukar våld mot mannen upplever sin situation och det som sker, likaså forskning kring kvinnorna själva, deras upplevelser och hjälpbehov.

7. Referenslista

- Blixt, M., Hradilova Selin, K. & Westlund, O. (2010) *Brottsoffers kontakter med rättsväsendet. Rapport 2010:1*. Brottsförebyggande rådet, Stockholm.
- Chancer, L. S. & Watkins B. X. (2009) *Sociala positioner - en översikt*. Studentlitteratur, Lund.
- Christie, N. (2001) Det idealiska offret. (s.46-60) Ingår i Åkerström, M. & Sahlin (red) *Det motspänstiga offret*. Studentlitteratur, Lund.
- Connell, R.W. (2008) *Maskuliniteter*. Daidalos, Göteborg.
- Connell, R.W. (2009) *Om genus*. Daidalos, Göteborg.
- Dalen, M. (2008) *Intervju som metod*. Gleerups Utbildning, Malmö.
- Esaiasson P., Gilljam M., Oskarsson H., Wängnerud L. (2010) *Metodpraktikan*. Norstedts juridik, Stockholm.
- Hirdman, Y. (2001) *Genus – Om det stabila föränderliga former*. Liber, Malmö.
- Hradilova Selin, K. (2009) *Våld mot kvinnor och män i nära relationer. Våldets karaktär och offrens erfarenheter av kontakter med rättsväsendet. Rapport 2009:12*. Brottsförebyggande rådet, Stockholm.
- Gelles, R. J. (1997) *Intimate violence in families*. Sage Publications, London.
- George, M. J. (1994) Riding the donkey backwards: Men as the unacceptable victims of marital violence. (s. 137-159) I *The journal of men's studies*, Vol 3, nr 3.
- Kelly, L. (2003) Disabusing the definition of domestic abuse: how women batter men and the role of the feminist state. (s. 791-855) I *Florida State Law Review*, Vol. 30.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2011) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Studentlitteratur, Lund.
- Larsson, E. (2003) *Närhet som gör ont – Om våld mot närstående*. Prinfo Linderöths, Göteborg.
- Larsson, S. (2011) Kvalitativ metod- en introduktion. (s. 91-128) Ingår i Larsson, S. Lilja, J. & Mannheimer, K. (red.) *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Studentlitteratur, Lund.
- Lilja, J. (2011) Problemformulering. (s. 39-55) Ingår i Larsson, S. Lilja, J. & Mannheimer, K. (red.) *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Studentlitteratur, Lund.
- Messerschmidt, J. W. (2004) *Flesh and blood*. Rowman & Littlefield Publishers Inc., Maryland.
- Nilsson, L. (2002) *Våld mot kvinnor i nära relationer. En kartläggning. Rapport 2002:14*. Brottsförebyggande rådet, Stockholm.

- Payne, M. (2005) *Modern teoribildning i socialt arbete*. Natur och kultur, Stockholm.
- Smith, E. R. & Mackie, D. M. (2007) *Social psychology*. Psychology Press, New York.
- Sogn, H. & Hjemdal, O. K. (2011) *Vold mot menn i neare relasjoner – Kunnskapsgjennomgang og rapport fra et pilotprosjekt*. www.nkvts.no (tillgänglig på internet 2011-10-22)
- Straus, A. M. (2011) Gender symmetry and mutuality in perpetration of clinical-level partner violence: Empirical evidence and implications for prevention and treatment. (s. 279–288) I *Aggression and Violent Behavior*. Nr 16 vol 4. Elsevier, Amsterdam.
- Straus, A. M. (2005) Physical assaults by wives a major social problem. (s. 67-87) Ingår i Gelles, J. R. & Loseke, R. D. (Red.) *Current controversies on family violence*. SAGE, California.
- Sveriges kommuner & landsting. (2006) *En kunskapsöversikt – Mäns våld mot kvinnor i nära relationer*. (2006) Sveriges kommuner & landsting, Stockholm.
- Vetenskapsrådet. (2002) *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. http://www.vr.se/download/18.7f7bb63a11eb5b697f3800012802/forskningsetiska_principer_tf_2002.pdf (tillgänglig på internet 2011-11-15)

Bilaga 1

Intervjuguide

Presentation

Presentation av oss (namn, studenter på socionomprogrammets sista termin etc.).

Presentation av uppsatsen: Syftet (bidra till ökad kunskap om kvinnors våld mot män och ge en bild av männens egna upplevelser). Vi vill få fram ”din berättelse”, bra om du berättar så fritt som möjligt. Vårt fokus är våldets konsekvenser och eventuell påverkan på manlig identitet, samt bemötande från omgivningen.

Intervjun tar ca 1 timme och vi kommer att spela in det som sägs för att öka tillförlitligheten i våra analyser. En av oss håller i intervjun och den andre sitter med för att kolla av så att ingen fråga missas. Du väljer själv vilka frågor du vill svara på och du kan när som helst välja att avbryta din medverkan från och med nu fram till dess att uppsatsen lämnas in. Bara utvalda delar av det som sägs under intervjun kommer att presenteras i uppsatsen. Allt material behandlas konfidentiellt och alla uppgifter kommer att anonymiseras. Det kommer alltså inte vara möjligt att koppla dig till vår studie. När uppsatsen är klar, i januari 2012, kommer den att läggas upp på Diva: Digitala vetenskapliga arkivet, och där vara tillgänglig för den som är intresserad. www.diva-portal.org

Du har möjlighet att om du vill ta del av vår redogörelse för och tolkning av din berättelse innan uppsatsen sammanställs, låt oss veta om du vill det. Låt oss även veta om du vill att vi skickar den färdiga uppsatsen som PDF till dig via mail.

Om vi skulle ha några kompletterande frågor är det då ok att vi tar kontakt med dig via telefon eller mail?

Har du några frågor innan vi inleder intervjun?

Be oss gärna att förtydliga om det är någon intervjufråga som du inte förstår.

Intervju

Inledande frågor

Vill du berätta lite om dig själv? (ålder, sysselsättning, civilstatus)

Hur definierar du manlighet?

Hur definierar du våld?/Vad är det som räknas som våld?

Du har varit i kontakt med mansjour el. dylikt, vill du berätta om orsaken till det?

Relationen

Kan du berätta om själva relationen?

Hur länge varade relationen?

Hur länge pågick relationen innan den blev våldsam?

Kan du berätta om första gången din partner var våldsam mot dig?

Våldet

Vill du berätta om våldet du utsattes för i din relation? (vilken typ av våld? I vilken omfattning?)

Kan du ge fler exempel på specifika situationer då hon blev våldsam?

Hur upplevde du det att befinna dig i dessa våldsamma situationer?

Fanns det några särskilda platser och/eller tidpunkten då våldet skedde?

Fanns det några tecken på att din partner skulle bli våldsam vid dessa tillfällen?

När du utsattes för detta våld, såg du dig själv som ett offer då?

Våldets konsekvenser

Kan du berätta om hur det har påverkat dig att vara våldsutsatt?

Vilka konsekvenser har våldet fått för dig och ditt mående?

Har den våldsamma relationen haft effekt på dina övriga relationer och ditt umgänge med andra människor? I så fall hur?

Upplever du att våldet förändrat din självbild, hur du ser på dig själv? Hur?

Upplever du att våldet förändrat din identitet som man? Hur?

Omgivningens reaktioner

Berättade du för någon utomstående person att du blivit utsatt? Varför/varför inte?

Vilka reaktioner fick du i så fall på din berättelse?

Har du sökt hjälp från samhället till följd av våldet? (sjukhus, socialtjänst, brottsofferstödande verksamhet etc.) I så fall, hur länge hade våldet pågått innan dess?

När du sökte hjälp ifrån samhället, vilket bemötande fick du?

Kan du berätta om dina känslor och reaktioner inför detta bemötande?

Har du polisanmält det våld du utsattes för? Varför/varför inte?

Avslutande fråga

Skulle du kunna berätta om några positiva lärdomar som du har fått som resultat av det du utsattes för i din relation?

Bilaga 2

Brev till mansjourerna

Hej!

Våra namn är Madeleine Högsander och Sanna Sandin och vi är studenter på socionomprogrammet vid högskolan i Gävle. Denna termin ska vi skriva C-uppsats och vi har valt att i denna fokusera på partnervåld riktat mot män. Det huvudsakliga syftet med uppsatsen är att ge en fördjupad förståelse för hur våldsutsatta män i heterosexuella relationer upplever sin situation och våldets konsekvenser. Detta för att uppmärksamma ämnet och ge en ökad kunskap om det i samhället med förhoppning om att kunna bidra till ett bättre bemötande av dessa män. För att uppfylla vårt syfte vill vi intervjua sex män som befinner sig i, alternativt har befunnit sig i denna situation.

Anledningen till att vi skriver till er om detta är att vi har haft svårigheter att hitta tillräckligt många intervjupersoner i vårt närområde. Vi undrar därför om ni har några klienter som skulle kunna vara aktuella för våra intervjuer och om ni i så fall skulle kunna vidarebefordra vår förfrågan till dem och be dem ta kontakt med oss.

Kravet för att få delta i undersökningen är att personen är en man, över 20 år och att han utsatts för fysiskt och/eller psykiskt våld av en kvinna som han vid tillfället hade en relation med. Intervjuerna kommer att bestå av ett tjugotal frågor och beräknas ta cirka en timme. Vi vill träffa intervjupersonerna och spela in intervjuerna på ljudband för att komma så nära deras redogörelser som möjligt i vår analys. Det är en fördel om intervjupersonen har lätt för att prata då frågorna kommer att vara ganska öppna och undersökningen bygga på männens egna berättelser om hur de har upplevt sin situation.

Det material vi samlar in kommer självklart att hanteras konfidentiellt samt anonymiseras. Allt material kommer, då uppsatsen är klar, att förstöras. Intervjupersonerna kommer också att, om de vill, få möjlighet att granska vår beskrivning av deras berättelser för att kunna korrigera oss om de anser att vi har missuppfattat dem i någon fråga. Deltagandet är helt frivilligt och kan när som helst avbrytas utan att orsak behöver anges. Det är också en självklarhet för oss att intervjupersonerna utan vidare kan välja att avstå att svara på en viss fråga som de inte känner sig bekväma med.

Det är bara valda delar av intervjumaterialet som kommer att finnas med i den slutliga uppsatsen. Uppsatsen kommer att presenteras muntligt och skriftligt på högskolan i januari 2012 och efter det kommer den att finnas tillgänglig på högskolans databas.

Vi är mycket tacksamma för svar. Om ni har några frågor till oss får ni gärna kontakta oss när som helst.

Med vänliga hälsningar,

Sanna Sandin och Madeleine Högsander.

(kontaktuppgifter)